

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԾԶ.

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 7, 1903

ԹԻԻ 10

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ Ճ. Բ. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Արձակուրդի Ուղեւորութիւն 161. — Հոգեւոր Արքեպիսկոպոս Տեապետ 163. — Խարիսխ Ունիք 164. — Սրտի Մաքրութիւն 166. — Կիրակի՞ն Թե Շաբաթը 167. — Քրիստոս իբրեւ Մարդկութեան Գաղափարականը 170. — Քրիստոնէութիւնը ճափոնի Մեզ 173. — Հիւժախտը Տարափոխիկ 174. — Առողջապահական Թելադրութիւններ 174. — 1902 Տարին Ի՞նչ Շահեցաւ 175. — Այլեւայլը 176. — Վհաս Զկայ Փորձելուն Մեզ 176. — Տր. Բըքհալթըր Հոլ Ի Սեյլան 177. — Քեներիկի Քաթառքա ճափոնցիւն 177. — Բարեկենդան 177. — Պենտեկոստէն Այնքապի Մեզ 178. — Էրզրումի 180. — Վերաքննեալ երգ 180. — Քաղաքական Լուրեր 181.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

[Խմբագրական]

15.

Հոկտ. 13 երկուշաբթի օրը միջօրէին քիչ ետքը Մարսուանէ ելանք մեր ցամաքային երկար ուղեւորութեան վերջին իջեւանն երթալու համար: Երեք հոգի էինք եւ մեր կարաւանը կը բաղկանար երկու զսպանակաւոր կառքէ եւ մէկ բեռնակառքէ: Այգիներու մէջէ բաւական տեղ մեզի ընկերացան Ամերիկացի բարեկամներ եւ մեր մտքին առջեւ կենդանի գոյներով պատկերացաւ 35 տարի առաջուան մեր այցելութիւնն ի Մարսուան, երբ քաղաքին մօտենալու պահուն մեր բարեկամները տեսանք, որոնք այգիներուն մէջ մեզի կը սպասէին՝ այն կողմերը շատ գտնուող խոշոր ընկուզենիի մը տակ պաղ ուտելիքի առատ սեղան մը պարզած: Մարսուանի մօտ ճամբան աղէկ էր: Մեր բարեկամներուն մեզմէ զատուելէն ետքը արագ ըլնցինք կառքերը եւ 3 $\frac{1}{2}$ ժամէն հասանք Գալզա: Կէս ճամբուն մօտերը մեր ճամբան Ամասիայէ եկող ճամբուն միացաւ:

Յաջորդ օրը, երբ ելանք, տեսանք թէ մեր աղւոր օդը փոխուած է եւ անձրեւ կու գայ, անձրեւ՝ որ շարունակեց օրուան մեծ մասը: Երեք ժամէն հասանք Դարա Տաղի գագաթը, ուր քար մը

կը կազմէ Սըվաղի եւ Տրապիզոնի կուսակալութիւններուն սահմանագիւղը: Ճամբան մինչեւ հոն բաւական աղէկ էր, բայց անկէ սկսելով շատ գէշացաւ: Մանաւանդ այն սահմանաքարէն վար իջնելու երկայն ճամբան այնքան գէշ էր որ, եթէ ցեխ չըլլար, նախամեծար պիտի համարէինք քալել բոլոր ճամբան, ինչպէս քալեցինք բաւական տեղ: Սահմանաքարէն 1 $\frac{3}{4}$ ժամ հեռանալէ ետքը հասանք Իւչ խանար, որ հաճելի դիրք մը ունի նեղ հովտի մը մէջ. որու մէջէն գետակ մը կը վազէ: Ժամ մը կեցանք այն խաներէն մէկուն մէջ եւ յետոյ չորս ժամ ալ երթալով հասանք Չագալը, մեր գիշերային իջեւանը, վասն զի Գալզա անուն խոշոր գիւղաքաղաքը մեր յետ միջօրէի ճամբուն մէջտեղերը ինկաւ: Գալզա եւ Գալզա երկու մեծ գիւղաքաղաքներն են, որոնց մէջէն կ'անցնի Մարսուան-Մամուրի կառուղին, եւ արդարեւ այդ երկուքին մեծը, Գալզա, կառուղիէն քիչ մը դուրս կ'լցնայ:

Այս երկայն օրուան ճամբորդութեան եւ Մարսուանէ սկսելով բոլոր մեր ճամբորդութեան մէջ մեր ուշադրութիւնը դրաւեց բազմութիւնը բեռի կառքերուն, որոնցմէ հարիւրուորներ տեսանք:

Գրեթէ ամէնքն ալ կը փոխադրէին ալիւր, որու վրայ անագին գործ կ'ըլլայ, մանաւանդ աշնան։ Նոր աղօրիքներ շինուած են ի Մարսուան։ Հին աղօրիքներու մէջ ալ հաստատուած են կատարելագործուած մեքենաներ, եւ աղօրեպաններ կ'ըսեն թէ կրնան ընտիր ալիւր պատրաստել։ Իրենց յաջողութեան մեծ արգելքն է փոխադրութեան դժուարութիւնը։ Աղօրեպան մը մեզի ըսաւ թէ, եթէ Մարսուանէ մինչեւ ծովեզր շինուած երկաթուղի մը գտնուէր, չափ կը զիւրանային իրենց եւ ցորենի վաճառականներու ջննքերը յաջողութեամբ մրցելու համար օտար ալիւրի ներածողներուն հետ։ Սիրելի է յուսալ որ չափ տարի չանցած՝ գաւառային այս կարեւոր ճարտարութիւնը մեծ զարկ կ'ընդունի Կայս. կառավարութեան հոգածու խնամքով։

Չագալլըէ սկսեալ երկար վերելք մը ունեցանք, եւ որովհետեւ խանէն մեկնելէ քիչ ետքը մառախուղի մէջ մտանք, տեսարանը կորսուեցաւ մեր տեսութեանէն։ Չկրցանք իմանալ բարձրութիւնը Մարսուանի խճուղիին բարձրագոյն երեք կէտերուն, այսինքն Գարա Տաղի գագաթին, Գավագի եւ Չագալլըի միջեւ գտնուած լեռնագօտիի գագաթին եւ Չագալլըի ծովահայեաց կողմի լեռան գագաթին։ Այս վերջին գագաթէն իջանք ձոռմպուշ եւ հոն մեր բեռնակառքին ժամանման սպասեցինք։ Վայրէջքը սկսելէ առաջ կրցանք Սեւ Ծովը նշմարել։ Օրոհան միւս մասը հաճելի էր, տեսարանն ալ աւելի նկարագեղ՝ ձորամէջերու եւ լեռնակողերու վրայ հոն հոն ցրուած տուններով գաղթական գիւղերու պատճառով։ Սամսոն քաղաքը, վերէն դիտելով, չափ գրաւիչ դուանք։ Խճուղիէն տեսնուած ամէնէն նշանաւոր շէնքը Յունական եկեղեցին էր։ Վեց ժամ տեւեց Չագալլըէ Սամսոն, ուր հասանք ճիշտ երբ Ռուսական շոգենաւը մեկնեցաւ դէպ ի Կ. պոլիս։

Այս որոտճառով հարկադրուեցանք երկու օր հոն սպասել, որու համար ցաւեցանք այն ժամանակ, բայց հիմա ուրախ ենք, վասն զի մեզի պատեհութիւն տուաւ քաղաքը տեսնելու։ Իջեւանեցանք Օմէրիտիս պանդոկը, ուր քիչ յետոյ ընդունեցանք տեղւոյն Ամերիկեան հիւանդանոց Մր. Սթէֆֆօրտի ալիւրեթիւնը։ Ան ըսաւ թէ իր ութամեայ բնակութեան միջոցին քաղաքին բնակչութիւնը 17,000էն 20,000ի ելած է եւ թէ առեւտուրն ալ աւելցած է։ Մահմետականները ժողովրդին գլխաւոր տարրը կը կազմեն։ Մր. Սթէֆօրտի ուսուցիչ հաճեցաւ տանիլ մեզ տեղւոյն Բողոք. հովիւ Վեր. Պապասինեանի տունը։ Այս արժանքն

տիր հովիւը Մարսուանի Աստուածաբանական Վարժարանին մէջ դասընկեր էր Իզմիրի հովիւ Վեր. Յակոբ Թաշճեանի եւ Օրտուի հովիւ Վեր. Յակոբոս Տէր Դալստեանի եւ յետոյ Ամերիկայի մէջ ուսում առաւ։ Շատ տարիէ ի վեր Սամսոնի մէջ կը գտնուի։ Որովհետեւ մեր հոն գտնուելուն երկրորդ իրիկունը չաքաթական աղօթաժողովի իրիկունն էր, տեղւոյն Բողոք. ժողովրդէն բաւական թուով եղբայրներ տեսնելու պատեհութիւնն ունեցանք, որմէ շատ գոհ մնացինք։ Եկեղեցւոյ պաշտամունքին լեզուն Թրքերէն է, վասն զի եղբայրներէն ոմանք Յոյն եւ ոմանք Հայ են։ Ունին կոկիկ փոքր մատուռ մը, որ առ այժմ կը բաւէ Բողոք. ժողովրդին պէտքին։

Քաղաքին ամէնէն ընդարձակ հաստատութիւնն է Բէթիի ծխախոտի գործարանը, ուր հարկւրաւոր գործաւորներ կ'աշխատին։ Ծխախոտի բազմաթիւ հակեր տեսանք Տրապիզոն երթալիք շոգենաւի մը մէջ զետեղուած։ Վեր. Պապասինեանի առաջնորդութեամբ պտըտեցանք քաղաքին գեղեցկագոյն թաղը, ուր գեղեցիկ տուններ կը գտնուին։ Այցելեցինք նաեւ ամէնէն խոշոր վաճառատուններուն մէկ երկուքը եւ Իբրանոսեան եղբայր չոր ապրանքի մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ վաճառման յատուկ խոշոր հաստատութիւնը։

Կրնայինք նաեւ յիշել իբրեւ շատ դահցուցիչ բան մը թէ Սամսոնի մէջ ոսկին առեւտուրի մէջ 108 դահ. կը հաշուուի եւ մէծիտը 20, ինչպէս Կ. պոլսոյ մէջ։ Մեր ուղեւորութեան միջոցին շատ տեղեր մէծիտը կը հաշուուէր 19 դահ. եւ ոսկին 102 կամ իբր 102։

Ուրբաթ առաւօտ, երբ ելանք, տեսանք թէ Ֆրանսական շոգենաւը որով պիտի մեկնէինք՝ արդէն իսկ նաւահանգիստին մէջ է։ Մեզի եւ մեր երկու ուղեկցուհիներուն համար նաւու տոմսակ առինք 194 Ֆրանքի։ Շոգենաւը մինչեւ արեւամուտի ժամանակ բեռ առաւ եւ այն ատեն պատրաստուեցաւ մեկնիլ։ Սեւ Ծովու վրայ մեր առաջին փորձառութիւնը շատ անհաճոյ եղած էր։ Բայց այս անգամ անոր ջուրերը ողորկ էին եւ խաղաղ նաւարկութիւն մը ունեցանք եւ կիրակի առաւօտ (կէսգիշերէն քիչ ետքը) հասանք Գավագի առջեւ ի վերին Վոսիօր։ Մեր ուղեկցիներուն մէջ կային Չմշկածագի Հայ կին մը եւ իր 7 տարեկան որդին, որոնք կ'երթային Ամերիկա իրենց ամուսնին եւ հօր քով։ Որդին հօրը մեկնելէն քիչ ետքը ծնած էր։ Անկէ ի վեր շատ անգամ այս մեր ուղեկցիները մեր միտքը ինկան եւ փափաք զգացինք անոնց ընտանեկան հաւաքման եւ ողջագուրուածին ականառտես ըլլալու։

Հուանալուն պէս մեր չոգենաւոր ազատ սնցազիր առաւ եւ մենք կրցանք այնչափ կանուխ ցամաք ելլել որ Պայպըլ Հաուսի առաւօտեան պաշտամունքին ներկայ եղանք:

Վ. Ե. Բ.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԱՐԹՆՈՒԹԻՒՆ
ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԷ
(Յ. Գ. Գ.)

3.

Հոգեւոր արթնութեան միջոցին կարեւոր խնդիր մը եւս սա է թէ ի՞նչ է Աստուածային առաջնորդութեան եւ մարդկային մտքին առնչութիւնն իրարու հետ: Հոգեւոր նոր կեանքի մը տիրացող իւրաքանչիւր անհատ վստահ կ'ըլլայ թէ Աստուած իրեն պիտի յայտնէ եւ պարզէ իր կամքը: Եւ այս բնական է: Ով որ ինքզինք Աստուծոյ յանձնած է ըստ ամենայնի, պէտք է հաւատացած ըլլայ թէ Աստուած մասնաւոր կերպով պիտի առաջնորդէ իրեն: Եթէ մէկը ի սրտէ չհաւատար ասոր, նշանակութիւն չունի անոր մտածելը թէ նոր կեանք ստացած է եւ թէ Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքին տիրացած է: Հոգեւոր արթնութեան մէջ նոր կեանքի մէկ ուրիշ երեւոյթն ալ աղօթքն է: Բայց եթէ չկայ Մէկը որ աղօթքի լսէ եւ պատասխանէ, եթէ աղօթքը լոկ մենախօսութիւն է եւ չկայ Մէկը որ անոր ի պատասխան խօսի, ի՞նչ պաղ եւ ի՞նչ աննշանակ կ'ըլլայ աղօթքը: Հաւատացեալները միշտ կը պնդեն թէ Աստուծոյ առաջնորդութիւնը կը վայելեն, եւ մասնաւորապէս հոգեւոր արթնութեան ժամանակ սոյն համոզում յոյժ գորաւոր եւ յոյժ ընդհանուր է: Ըստ մեզ, հաւատացեալին կեանքին մէջ Աստուածային առաջնորդութեան նկատմամբ մտային վստահութիւնը ճշմարիտ է եւ հոգեբանական օրէնքներուն համաձայն: Եւ սոյն խնդրին մէջ լաւիլի կարեւոր հարցում մը սա է: Այս առաջնորդութեան միջոցին հաւատացեալին միտքը եւ բանականութիւնը ի՞նչ առնչութիւն ունին Աստուծոյ Հոգւոյն հետ: Մինչ Աստուած իր կամքը մարդուս կը յայտնէ, մարդ զանկաւ իբրեւ ուղղակի եւ պարզապէս Աստուծոյ կամք գիտէ, թէ մարդ սոյն ծանօթութիւնն ալ կը ստանայ ուրիշ իրերու նկատմամբ ստացած ծանօթութիւններու նման մտային օրէնքներու հպատակելով: Երբ մեր աչքը դարձնելով կը նայինք շէնքի մը, զանկաւ իբր լոկ չենք մը չենք դիտեր: Եթէ ճարտարագէտ ենք՝ անոր այսինչ կերպով կը նայինք, եթէ վաճառական ենք՝ ուրիշ կերպով կը նայինք, եթէ անոր

տէրն ենք՝ ուրիշ կերպով, եթէ անոր յաճախորդն ենք՝ ուրիշ կերպով: Բաց աստի լոկ մեր տեսածներով դո՛ւ չենք ըլլար, այլ՝ կը գործածենք մեր երեւակայութիւնը եւ տրամաբանութիւնը: Կամ, եթէ ուզենք դիտնալ մեր մէկ բարեկամին միտքը եւ կամքը, անկա իր կամքը մեզի չյայտնեւ ուղղակի եւ առանց միջոցներու, այլ՝ կը ջանայ զայն հասկցնել մեզի վարմունքով, խօսքով եւ ընթացքով, իր մեզի հետ ունեցած յարաբերութիւններուն մէջ: Երբեմն անոր կամքը կը հասկնանք լիովին, երբեմն սխալ կը հասկնանք եւ յետոյ կ'ուղղենք մեր սխալը: Ուրեմն ըսել է թէ, թէ՛ մեր դիմաց գտնուող առարկայ մը եւ թէ՛ մեր խօսակիցներուն կամքը, միտքը եւ գաղափարները ոչ թէ պարզ եւ անսխալ կերպով, այլ՝ մեր մտքին կարողութիւնները գործածելով աստիճանաբար կը հասկնանք: Եւ այժմ հարցումը սա է. Երբ հաւատացեալը կ'ուզէ Աստուծոյ կամքը հասկնալ, Աստուած իր կամքը անոր ուղղակի եւ անսխալի կերպով եւ իբրեւ պարզ Աստուածային կամք կը հաղորդէ եւ կը յայտնէ, թէ ինչպէս ուրիշ առիթներով հոս ալ մարդկային խելքը զանկա աստիճանաբար կը գտնէ: Ըստ մեր կարծեաց, Աստուած իր կամքը այս վերջին, այսինքն բնական, կերպով կը յայտնէ:

Մա սոյնգ է որ մարդ ցորքան իր անձնասիրական շարժառիթներն ու դիտաւորութիւնները կը սնուցանէ, իր կամքը Աստուծոյ կամքին չհպատակեցներ եւ չկրնար հասկնալ Աստուծոյ կամքը: Պէտք է որ յարաբերութիւն պահես այն իրին կամ անձին հետ զոր կ'ուզես հասկնալ: Տարակոյսն ու կասկածը մտքին առջեւ միշտ վտարադուր կը քաշեն: Եթէ մարդ Աստուծոյ կամքը եւ առաջնորդութիւնը սորվիլ կ'ուզէ, պարտի իր փնտր Աստուծոյ յանձնել հնազանդ զաւկի մը պէս պարզ եւ մաքուր սրտով: Ասիկա առաջին պայմանն է: Բայց ուղիղ չէ երբ մարդ այսպէս ընելէ ետքը Աստուծոյ կը հարցնէ թէ ի՞նչ է քու կամքդ եւ կը կենայ եւ նոյն ատեն ամէն խելքին փշած խորհուրդը Աստուծոյ առաջնորդութիւնը եւ կամքը կը համարի: Աստուածային կամքը հասկնալու համար մարդ պարտի իր միտքն ալ գործածել: Վասն զի,

1. Երբ մարդ կը վայելէ Աստուածային առաջնորդութիւն, մտային աշխարհին եւ անոր օրէնքներէն դուրս չեկեր, այլ տակաւին մտքով եւ մտային օրէնքներուն համաձայն կը գործէ: Աստուծոյ կամքը պէ՛տք է իմանալ: Գիտնալը մտքին գործն է: Մարդ Աստուծոյ յանձնուելէն ետքը

միթէ նորէն իր առաջուան գիտցած մայրենի լեզուն չը խօսիր : Բայց մեր մայրենի լեզուն խօսիլ անցեալին մէջ մեր ապրած մտային կեանքը նորէն ապրիլ է : Թէպէտ արթնցած վիճակի մէջ ինչ ինչ բառերու նոր նշանակութիւններ կու տանք , բայց այսու հանդերձ մեր անցեալ կեանքէն կ'ազդուինք : Եթէ նոր կեանքի տիրացող երկու մարդոց ազդեցութիւնը քննես , կը տեսնես որ իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ ոճով կ'աղօթէ : Եթէ այս երկու մարդոց Բրիտանիական կեանքերը , փորձութիւնները , ուրախութիւնները եւ մտային վստահութեան հիմերը բաղդատես իրարու հետ , պիտի գտնես թէ իրարմէ շատ տարբեր են : Եւ պատճառն է անցեալ ժամանակին մէջ այդ երկու մարդոց ապրած կեանքերուն իրարմէ տարբեր ըլլալը : Մենք երբ եւ մտածենք , մեր անցեալ կեանքին մէջ ստացած մտային ունակութիւններու համաձայն կը մտածենք : Եսայեայ մարգարէութեան Մաղաքիայինէն եւ Պողոսի թուղթերուն Պետրոսիններէն տարբեր ըլլալուն ակնյայտի մէկ պատճառը եւս անոնց նախկին կեանքերուն եւ մտային միջոցներուն տարբեր ըլլալն է :

2. Աստուած ընդհանրապէս իր կամքը մեզի չյայտնէր առանց միջոցներու , այլ մեր կեանքին զէպքերուն առթիւ : Աստուծոյ ընդհանուր կերպը չէ , ոչ անցեալին եւ ոչ ներկայիս մէջ , իր կամքը յայտնել երկինքէն ձայնով մը կամ լոյսով մը , երբ մենք մեր միտքերը պարսպ կը թողունք՝ բոլոր մտածումները անոնցմէ արտաքսելով : Աստուած իր կամքը կը յայտնէ մեր պարտականութիւններուն եւ առօրեայ ծառայութիւններուն մէջ , մեր փորձութիւններուն մէջ , մեր ներգործիւններուն եւ տառապանքներուն մէջ : Եւ միթէ իրողութիւնը այս չէ՞ր շին կտակարանի յայտնութիւններուն մէջ . այս չէ՞ր առաքելներուն կեանքին մէջ : Եւ իւրաքանչիւր Բրիտանիական կեանքը միթէ ասոր չը վկայեր : Թէ հաւատացեալը իր առանձնոցին մէջ Աստուծոյ հետ հաղորդակցած միջոցին Անկէ յայտնութիւն կ'ընդունի , անժխտելի ճշմարտութիւն է : Բայց սա եւս ստոյգ է թէ հաւատացեալը այս յայտնութիւնը՝ միտքը դատարկելով ընդունած չէ , այլ՝ Գեթսեմանիի մէջ Տաղանապողին պէս իր շուրջ գտնուող զէպքերուն եւ իրողութիւններուն նայելով եւ Աստուծոյ հարցումներ ուղղելով վերջապէս որոշման մը եկած է : Եւ որչափ անդամներ մեր այսօրու պարտականութիւնները կատարելով միայն կը հասկնանք թէ ինչ է Աստուծոյ կամքը ապագային համար : Եւ այդ կամքը հասկնալ , ոհ , ինչ դժուար է երբեմն : Աստուծոյ

կամքը գոհարներու կտորներու նման՝ ժայռերուն մէջ կարծր գայլախաղներու մէջերը թաղչած է : Չանիկա գտնելու համար որքան աշխատութիւն կու տանք , որքան հարցումներ կ'ընենք , որքան ուղեգային ոյժ կը վատնենք : Եւ վերջապէս կը գտնենք զայն : Բայց երբեմն ալ կը սխալինք : Նոր կեանքը մեզ անսխալ չկրնար ընել : Չկրնար մեզ սխալել , վրիպել զերծ կացուցանել : Մենք տակաւին մարդ կը մնանք , սահմանափակ վիճակ կ'ունենանք , սխալ կը դատենք : Բայց լուսոյ մէջ կը բնակինք : Աստուծոյ կամքէն կը կառավարուինք , եւ կը շարունակենք ուսանիլ այն կամքը :

Մեր այս մտածութիւններէն հանենք հետեւեալ եզրակացութիւնները .

Աստուած այսօր ալ իր կամքը կը յայտնէ իւրաքանչիւր հաւատացեալի : Յայտնէ Աստուածային յայտնութիւն կայ եկեղեցիին մէջ :

Աստուծոյ կամքը հասկնալու բացարձակ պայմանն է Աստուծոյ յանձնուիլ կատարելապէս :

Բայց Աստուծոյ յանձնուելէդ ետքը զգուշացիր զի մի դուցէ միտքդ եկած ամէն խորհուրդ եւ գաղափար համարիս թէ անշուշտ Աստուծոյ կամքն է : Գործածէ միտքդ զոր Աստուած տուած է քեզի :

Սորի՛ն Աստուծոյ կամքը որոշել , եւ զայն կեանքիդ զէպքերուն եւ պարտականութիւնները կատարելուդ մէջ գտիր :

Եւ Աստուծոյ կամքը հասկնալէդ ետքը ամենայն հաւատարմութեամբ կատարէ եւ ի գործ դիր , եւ անկէ մի խոտորի մաղիւ չափ :

Վ. Ե. Զ.

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԽԱՐԻՍԻ ՈՒՆԻՔ

Երբ լուտեր ներգործիւններէ պաշարուէր , սովոր էր ԽՉ Սաղմսը երգել : Հովերուն գոռումէն վեր իր խարիսը կը հաստատէր յաւիտենական Վէմին վրայ : Աստուած կատարեալ խաղաղութեան մէջ կը պահէ իրեն ապաստանած հոգին : Այս օրերս , երբ տարակոյսներ չարաչար ընդհանրացած են Սուրբ Գրոց ներշնչութեան , հանդերձեալ կեանքի , Աստուծոյ իմաստութեան , նախախնամութեան , կամ անոր Սեւտարանին յաջողութեան նկատմամբ , Յիսուս Բրիտանիական կառչելէ զատ բան մը չկայ որ ամուր բռնէ զմարդ : “Գիտեմ թէ որու եմ հաւատացեր ,” կ'ըսէր Պողոս : Ան

կը բռնէ զիս ու ձեռք չենք տեսներ թէ ի՞նչ բան կը բռնէ նաւը, երբ փոթորիկը զայն կը կոծէ։ Նմանապէս երբ Աստուծոյ մէկ զաւակը տարակոյսներով, ձախորդութիւններով կամ Սատանայական փորձութիւններով կը պաշարուի, չենք տեսներ թէ ի՞նչ բան կը բռնէ զայն այնպէս ամուր որ չխախտիր ուրիշներու նման։ Սակայն Աստուած հոգիին գաղտնի խորութիւններուն մէջ կը տեսնէ ամուր, անխախտ խարխիս մը, որ Ամենակալին հետ կը կապէ զայն։

Վտանգ կայ որ երբեմն աւելի ծանր կ'ըլլայ քան ձախորդութեան փոթորիկները կամ թշնամական յարձակումները։ Փորձութեան թաքուն հոսանքներէ կու գայ այն, երնայ նաւ մը առանց խարխիսի կենալ ապակիի պէս ողորկ ջուրերու վրայ և միանգամայն յուշիկ տարուիլ ու զարնուիլ ծածուկ խութի մը առանց նաւապետին գիտութեան։ Եթէ հոմը սկսէր մռնչել, նաւապետն զգուշութիւն պիտի ընէր։ Մակերեսէն չնշարուող թաքուն հոսանքը յուշիկ քչեց տարաւ նաւը, և մարդը չգզաց վտանգը։ Նմանապէս ուխտեալ հաղաւոր ֆրիստոներաներ ժայռերու դէմ կը տարուին ոչ թէ փորձութիւններու մրրիկներէ, այլ փորձութեան ուժգին և անտեսանելի հոսանքներէ։ Եկեղեցիի անդամ մը կը սկսի զանց ընել առօրեայ աղօթքը, կամ անհոգ գտնուիլ Սուրբ օրը յարգելու պարտականութեան մէջ։ Ուրիշ մը կ'ենթադրէ ընկերային սովորութիւններու և նորոյթներու թաքուն հոսանքներուն, և յուշիկ բայց ստուգիլ կը պաղի հոգեւորութենէ։ Յանկարծական ցունց չգզացուիր։ Բայց երբ ուխտեալ այդ ֆրիստոներան կը փնտռենք հոն ուր կը գտնուէր սովորաբար և ուր պարտէր գտնուիլ, կը տեսնենք թէ հոն չէ։ Երբ աշխարհ քչեց տարաւ զայն, խարխիսն արդէն զատուած էր ֆրիստոսէ, և ուստի մարդն սկսաւ հեռանալ։ Ուրիշ մը կը զգայ հեշտասիրական փորձութեան գաղտնի զօրութիւնը, բայց չզարհուրիր մինչև որ յայտնի մեղք մը գործուի

և սոսկալի պատառուած մը բացուի իր ֆրիստոնէական նկարագրին մէջ։ Այս աշխարհի թաքուն հոսանքները երբեք սուրբ կենցաղի ուղղութեամբ չեն ընթանար, այլ միշտ հակառակ ուղղութեամբ։

Ուղեղի ոյժը չփրկեր հոգին, ոչ ալ դաւանանքի ուղղափառութիւնը կամ եկեղեցւոյ անգամակցութիւնը կը փրկէ հոգին։ Շատ անգամ տեսնուած է թէ այս ամէնը լոկ աւաղէ կապեր են և չեն դիմանար փորձութեան հոսանքներու։ Ամուր, երկնային սկզբունքը պէտք է, քանզի գործի, ընկերային կեանքի, և ամէն ասպարէզի մէջ ոչ ոք ապահով կ'ըլլայ երբ խղճովն Աստուծոյ բաժնուած է։ Թերեւս ժամանակ մը չտեսնուի պարանին բաժնուիլը կամ թերեւս այդպիսի պատահականութեան կասկած իսկ չգտնուի, բայց վերջապէս ժայռերուն պիտի զարնուի ուխտագրուած ֆրիստոներան։ Յիսուս ֆրիստոս երբեք չապահովեր իր եկեղեցիին միացող այնպիսի մէկը, որ չունի “հաստատ ու անշարժ խարխիս մը, որ վարագուրին ներսի կողմն ալ կը մտնէ,” և ամրապէս կը միացնէ զինք բուն իսկ ֆրիստոսի հետ։

“Նաւեր կան,” ըսաւ պերճախօս ատենաբան մը, “որ երբեք չեն ընկղմիր կեանքի փոթորիկներէն։ Երբեք ալ պիտի չվտանգուին երբ վերջին մրրիկը աւերէ երկիրը, ծովը և երկինքը։ Երբ բնաւ գիշեր չգիացող լոյսը ծագէ փառքով, պիտի գտնուին անոնք հանդարտ ու բիւրեղափայլ ջրերու վրայ գեղեցկապէս հանգչած իրենց ստուերներով։” Ասոնք են Սուրբ Հոգիէն առաջնորդուածները, այն հաւատարիմները որոնց ներքին հոգին խարխիսուած է Յիսուսի ֆրիստոսի վրայ։

Ք

Կրօնքն անանցանելի է, մի խռովիք անհաւատութենէ։ Կրօնքն անանցանելի է․ քիչ մը յարդի ծուխ կրնայ տեսութենէ ծածկել երկնից լուսաւորները, բայց հոն կը մնան անոնք և վերստին կ'երևին։

ՔՐԻՏՆԸ

ՄՐՏԻ ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ

(Մէկրան Յ. Գաբրիէլեան, Խաբէբեբ)

«Թէ որ սրտիս մէջ անօրէնութիւն տեսնէի, Տէրը պիտի չլսէր» Ազօթքի մարդ մը, մեծ ու նշանաւոր, ըսած է այս խօսքը: Ի՞նչ ըսել ուզած է: Անշուշտ սա թէ մաքուր սրտէ մատուցուած աղօթքը կ'ըլլայ լսելի: Սաղմոսերգուն, թէեւ սուրբ ու վստահելի վկայ, մինակ չընել այս վկայութիւնը եւ ոչ ալ մէկ անգամ:

«Տէրովը աչքերը արդարներուն վրայ են, ու անոր ականջները անոնց աղաղակին» Կ'ուզէ՞ք խօսիլ ականջը ձեր շրթունքին դրած, դպցուցած Աստուծոյ մը: Ապա ուրեմն արդար եղէք, կեանքով ու սրտով մաքուր մարդիկ: «Տէրը մօտ է ան ամէնուն» որ զինքը կը կանչեն, ան ամէնուն՝ որ ճշմարտութեամբ զինքը կը կանչեն: Եւ ճշմարտութիւնը սրտի մաքրութեան մէկ պայմանն է: Ճշմարտութիւնով է որ սիրտը կը մաքրուի: «Սրբէ անոնք քու ճշմարտութիւնովդ»:

Հայրը լսելէ վերջ հիմա պիտի լսենք զօրդին — զՍողոմոն: «Տէրը ամբարիշտներէն հեռու է, բայց արդարներուն աղօթքը կը լսէ» Քանզի Աստուած արդար է, արդարներուն հետ կը հաղորդակցի եւ հեռու կը կենայ ամբարիշտներէն: «Գիտենք որ Աստուած մեղաւորներուն մօտիկ չընել, բայց թէ որ մէկը աստուածապաշտ ըլլայ ու անոր կամքը կատարէ՝ անոր մօտիկ կ'ընէ» Կ'ըսէ ի ծնէ կոյր՝ այլ հոգեւոր տեսութեամբ աչքը բաց ու սրտեւ բժշկեալը: Աստուծոյ եւ մարդուն միջեւ մօտաւորութիւն ու միութիւն չըլլար մինչեւ որ նմանութիւն չըլլայ, մարդը չնմանի Աստուծոյ: Առաքելալը, Յովհաննէս, ալ կ'ըսէ, «Եւ ինչ որ խնդրենք՝ կ'առնենք անկէ, ինչու որ իր պատուիրանքները կը պահենք ու իր առջին հաճոյ եղած բաները կ'ընենք» Իմ սիրտս շինողին սիրտը շինել կ'ուզեմ ես: Ան որ զԱստուած կը հաճեցնէ՝ Աստուած ալ զայն կը հաճեցնէ: «Ես զիս փառաւորողները կը փառաւորեմ» ըսած է Նա:

Դարձեալ դառնանք առջի վկայութեանը: Անոր մէջ սրտի մաքրութեան աստիճանը որոշող բառեր կան: «Թէ որ սրտիս մէջ անօրէնութիւն Կեանքի — Ես տեսնէի — Տէրը պիտի չլսէր» Յուսահատական պիտի ըլլար, եթէ համարը այլապէս, սապէս, գրուած ըլլար, «Եթէ Տէրը սրտիս մէջ անօրէնութիւն տեսնէր, աղօթքս պիտի չլսէր» Մեր սիրտը, ինչքան ալ սրբէինք, յաւիտեան աղտոտ պիտի ելլէր Աստուծոյ աչքին: «Ահա Աստուած իր սուրբերուն չհաւատար, ու երկինքը անոր աչքերուն առջեւ մաքուր չէ: Ահա անիկա իր ծառաներուն

չհաւատար, ու իր հրեշտակներուն վրայ ալ պակասութիւն կը գտնէ» ալ ո՛ւր կը մնան անոնք, մարդու որդիքը, որ կաւեղէն տուններու մէջ կը բնակին, որոնց հիմը փոշին մէջ է, որոնք ցեցէն առաջ կը ճմուռն եւ որոնք սիրտը խաբեայ ու խիստ չար է: Արդ, Աստուծոյ փառք տանք որ համարը իր Հոգիով սապէս գրել տուած է, «Թէ որ... Կեանքի» Ամէն մարդ իր լուսով պիտի դատուի ու դատապարտուի, պատժուի կամ վարձատրուի: Ամէն մարդ պատասխանատու է իր գիտութեան համեմատ, այն չափով՝ որով ինքզինքը կը տեսնէ չարի մէջ կամ չարը իր մէջ: Մարդ իր աչքին տակ ինչ կած, իր տեսած մեղքերը ինք ջնջելու է: Իր սիրտն ինք մաքրելու է, թէեւ դարձեալ Աստուծոյ շնորհքով եւ օգնութեամբ: Մարդ ինքզինք հասցնելու է գէթ մինչեւ հոն, որ գէթ իր աչքերը իր սրտին մէջ բան մը չտեսնեն: Եւ այսպէս ընելու է ոչ թէ իր աչքերը կուրցնելով եւ գոցելով, այլ իր սիրտը մաքրելով: Ազօթքը փոփոխութիւն չընել մեր վրայ, եթէ նախ փոփոխութիւն չընէ մեր վրայ, մեղի ապրիլ տալով աղօթողի կեանքով: Քանզի աղօթող մարդեր կան որ չաղօթող մարդոց պէս ու անոնցմէ ալ գէշ կ'ապրին: Ատոր համար ըսի ու կը կրկնեմ, աղօթող մարդը աղօթքի կեանքն ապրելու է: Ազօթքը օր ըստ օրէ լոյս կը բերէ մեզի, մեր հոգեւոր վատած, ցաւած աչքերուն, մեր տեսութիւնը կ'ընդարձակի ու կը նրբանայ, հետզհետէ մեր սրտին մէջ կարող կ'ըլլանք տեսնել բաներ որ տեսած չէինք դեռ, մեր այգիներուն մէջ աւերող պղտիկ աղուէսներ՝ զորոնք թող թէ բռնած չէինք, նշմարած ալ չէինք: Հիմա սակայն բռնելու եւ դուրս հանելու ենք: Այս կերպով յառաջ կ'երթայ ու պէտք է երթայ սրտի մաքրութիւնը:

Մարդ երբ չգործեր ու աղօթեր եւ չաղօթեր ու գործեր սրտի մաքրութեան համար, պիտի գայ օր որ աղաղակէ Աստուծոյ ու չլսուի: «Ան ատենը ինծի պիտի աղաղակեն ու պատասխան պիտի չտամ, զիս պիտի փնտռեն ու պիտի չկրնան գտնել» Ե՛րբ: Երբ Աստուած կոչում կ'ընէ մարդուն կեանքի ու սրտի մաքրութեան համար եւ մարդ չպատասխաներ այդ կոչման (Առաի. Ա. 20-31):

Այդ համարներէն մին կը խօսի Աստուծոյ լուսութեան եւ ծածկուելուն, երեսը պահելուն վրայ: Ահա ո՛ր է Աստուծոյ լուսութիւնը եւ սոսկալի՝ Անոր աներեւութեանալը: Արեւը եթէ օր մը իր երեսը աշխարհէն պահէր, մարը մտնէր ու ա՛լ չծագէր, աւելի աղետալի պիտի չըլլար աշխարհի վիճակը քան երբ Աստուած, որ արեւը կը լուսաւորէ ու անոր ճամբան կը գծէ, ծածկէր իր երեսը մեղմէ:

Ձեռն անոր որ իրեն կ'ազազակէ, պահանջ ան մարդէն որ ներքն ինկած կամ ուշ ժամանակի մէջ ուշաբերած զինք կը փնտռէ, կը նշանակէ այդ մարդուն անյոյս վիճակը, վերջնական կորուստը եւ յաւիտենական մահը։ Ատկէ աւելի զարհուրելի վիճակ կարելի չէ ենթադրել ու երեւակայել։ Ասոր համար պէտք է Տէրը փնտռել քանի որ անիկա կը գտնուի, զԱստուած կանչել քանի որ մօտ է (Ես. ԾԵ. 6)։ «Ասոր համար ամէն աստուածապաշտ քեզի աղօթք պիտի ընէ քու գտնուելու ատենդ»։ Աստուած իր յայտնուելու եւ թաքչելու, մօտենալու եւ հեռանալու ժամանակներն ունի, եւ աստուածապաշտը պէտք է ճանչնայ ու արդէն կը ճանչնայ այդ ժամանակները եւ անոնց մէջ կ'աղօթէ Անոր։

Ինչո՞ւ չսէ Աստուած մարդուն ազազակը։ Մեր Աստուածը նման չէ այն աստուածոց, զորս ծաղրեց Եղիա իրրեւ քնացող, ճամբայ դացող եւ խօսակցի հետ ինկող եւ մոռցող։ Մեր Աստուածը անքուն է, մշտարթուն է եւ զի «մէնշուր է» տեղէ տեղ երթալու պէտք չունի, եւ զի «մէնշուր է» մէկուն հետ խօսակցիլը կամ մէկուն ունկնդրելը արգելք չըլլար ուրիշի մ'ալ խօսելու, կամ ուրիշի մը խօսածը լսելու։ Թէեւ աշխարհի բոլոր մարդիկ մէկտեղ խօսելու ըլլան, Աստուած զիտէ լսել եւ հասկնալ իւրաքանչիւրին ըսածը եւ կըրնայ, եթէ ուզէ, պատասխանել ու խօսիլ ամէնուն։

Աստուծոյ չլսելը, ուրեմն, անկարողութենէ չէ, այլ կամպէն է։ Ձլսեր, քանդի լուրջ լսել։ Ուստի հարցնելու չենք, Աստուած ինչո՞ւ չլսեր, այլ՝ ինչո՞ւ չուզեր լսել։ Սակայն ոչ թէ ամէնուն՝ այլ «մեզ», անոնց՝ որ լսած չեն իրեն, որոց ինք երբեմն խօսած է, յաճախ խօսած է եւ անոնք լսած չեն։ Մարդ առանց Աստուծոյ, ասլիլ չկրնար։ Թէեւ երբեմն, ժամանակի մը համար, ասլի առանց Անոր, բայց վերջապէս, բայց անսպասաւ պիտի գայ, այո, պիտի գայ, անշուշտ պիտի գայ օրը որ այդ նոյն մարդը — ըլլայ անհաւատ, անկրօն — ուզէ, դէթ ստիպուի, ազազակել Աստուծոյ։ Բայց ահա այդ ատենն ալ Ան կը պահուի։ Այս ատեն մարդուն յուսահատութիւնը լման կ'ըլլայ, որ յաւիտենական մահ կը նշանակէ։ Լսողը կը լսուի, չլսողը չլսուի։ Աղօթելու եւ աղօթքի պատասխան ստանալու ատեն պէտք է այն հաւատքը թէ լսած ենք ու հնազանդած ենք Աստուծոյ, որուն ձայնն է «Լուսացուեցէք, սրբուեցէք» ձեռքերով, այլ յաւատ սրտով։ «Երանի անոնց որ սրտով մաքուր են, ինչու որ անոնք պիտի տեսնեն զԱստուած»։

ԿԻՐԱԿԻՆ ԹԷ ՇԱԲԱԹԸ

(Պատ. Գառնէ Աւղահադէն, Ալլա)

Կիրակիի ի նպաստ ունեցած համոզումներս կը փափագիմ հրապարակ հանել յօգուտ այն սիրելեաց որ համոզուած են թէ պարտին շաբաթը պահել այլեւայլ պատճառներով։ Թէ՛ անանկները, թէ՛ վարանողները եւ թէ՛ կիրակին շատագոյնողները կը հրաւիրեմ միտ դնել հետեւեալ քանի մը իրաստերուն, որ զիս համոզած են թէ պէտք է եւ օգտակար է կիրակին պահել եւ լաւ պահել։

1. Առնենք գլխաւոր եւ միմիայն այն պատճառը, որ մեր Շաբաթապահ եղբայրները եւ քոյրերը ձեռքերնին ունին։ «Աստուծոյ պատուէրն է», «Բարոյական օրէնք է», «Կիրակին պահելու ունէ հրաման չկայ դրուած», եւն.։ Ձեռք ուրանար թէ պատուէր է եւ օրէնք է ըրենց ըսածին պէս։ Սակայն մէյ մը նայինք եւ խորհինք, պատուէրը մեծ է թէ դորձը։ Տէրը պատուիրեց եօթներորդ օրը պահել, իսկ նոյն Տէրը ութերորդ օրը յարուսթիւն առաւ։ Շաբաթի նկատմամբ արուած սլատուէրը մեծ է թէ մեր Տէրը յարուսթիւնը։ Շաբաթը պահելու քանի՞ պատուէր, քանի՞ հազար օրէնք կրնայ հաւատարիլ Փրկչին յարուսթեանը։ Այն ոչ միայն շաբաթի նկատմամբ եղած պատուէրէն, այլ բոլոր Տաճարաբանայէն դերազանց է։ Այդ փառաւոր յարուսթիւնը համայն մարդկութեան յոյսը եւ միսթարութիւնը իր հետը կը բերէ, լոկալայն օրէնք մ'է, պատուէր մ'է, որ հոգիի ականջին կը հնչէ, «Աս է ան օրը որ Տէրը ստեղծեց, անոր մէջ ցնծանք եւ ուրախանանք»։ Եւ որովհետեւ համայն մարդկութեան կը վերաբերի յարուսթիւնը, նաեւ անոր օրն ալ կը սիրուի աւելի քան ունէ օր։ Մէկ չէ՝ կ'ուզէ հազար պատուէր թող ըլլայ շաբաթի համար։ Հոգւոյն օրը չէ ան, քանդի հոգիին համար ունէ բան չկայ անոր մէջ։ Իսկ յարուսթեան օրը ինչ լոյս եւ յոյս, սիրտնալ եւ ուրախութիւն մաքին, խղճին, սրտին, երեւակայութեան եւ հոգւոյն։ Ամէն կարողութեանց բաժին ունի, սլատգամ ունի, աւետիս ունի։ Թէ որ շաբաթ օրը ելլէր դերեզմանէն, նոյնը պիտի ըսէի շաբաթին համար։ Բայց շաբաթը կարծես թէ դիտմամբ կը զրկէ ատ պատուէրն, զի պատուէրին Տէրը նպատակ ունէր նոր գինին նոր տիկին մէջ դնել։ Մեր բարեկամները կ'առարկեն թէ Տէրը շաբաթը պատուելուն համար յարուսթիւն չառաւ ան օրը։ Ներողամիտ թող ըլլան որ ըսենք թէ անանկ չենք հասկնար։ Քանի որ ողջ էր, անոր մէջ թայլ տուաւ աշակերտաց հասկերով կերակրուիլ ի դայթակղութիւն քննադատից, չսրցած ձեռքը

ողջնացուց, կծկտած կինը առողջացուց, ի մօրէ կոյրին տեսողութիւն չնորհեց, եւն. Եւ ի պատասխանի իր քննադատներուն ըսաւ թէ «Շաբաթ օրը բարին գործել արժան է»։ Արդ ո՞ր բարին աւելի մեծ է. բոլոր յիշուածները, անոնց նման հազարաւորները թէ իր սուրբ եւ ցնծալի յարութիւնը արեգակի լոյսին պէս պայծառ է թէ ո՞ր օր որ էր յարութիւնը, ան է հոգւոյն օրը, Աստուծոյ օրը, սրտին օրը։ Սիրելի եղբայրս, աղէկ խորհէ՝ որ տեսնես թէ քու ալ հոգւոյդ եւ սրտիդ օրը ան է, ան եւ ոչ թէ շաբաթը, աղքատ շաբաթը, բարիք չբերող օրը։ Հիմա ի՞նչ պիտի ըսենք, պատուէց շաբաթը որ անոր մէջ յարութիւն չառաւ, այսինքն որ օրէնքը չկոտորի, պատուիրանքը չեղծանի։ Ահ, ասանկ կարծելը տարբերութիւն մը չունի անոնց ըսածներէն թէ «Ինչո՞ւ կու գաք շաբաթ օրը կը բժշկուիք, ուրիշ օր եկէք» իբր թէ Փրկիչը (երեւակայեմք) ուզեց ելլել, պատուէրը, օրէնքը զինք յաղթահարեց սաստելով՝ Տեղդ կեցիր, մի շարժիր, չնս գիտեր այսօր որ շաբաթ է, եօթներորդ օրը։ Շաբաթի վրայ եթէ ծանրանանք, Յիսուսի գերեզմանին վրայ կեցած եւ զինք հսկող պահապանաց պէս պիտի ջանայինք արգելել Բայց ի՞նչ օգուտ. ոչ անոնք կրցան եւ ոչ մենք։ Ուստի եկէք ըսենք թէ Տէրը որ բաղդատաբար պզտիկ բարիքներ ըրաւ շաբաթ օրուան մէջ՝ ամէնէն մեծ բարիքը չուզեց ընել ան օրը, որ հին տիկի մէջ դրած չըլլայ նոր զինին։ Հիմա նորէն հարցնեմ, պատուէրը մեծ է թէ գործը՝ յարութեան գործը։

2. Պատուէրը թէ պատուէրին ոգին, կեղեւ թէ միջուկ։ Անոր համար սաստիկ կը նեղանային մեր Փրկչին իր ժամանակի բարեպաշտները։ Սաստիկապէս իր ընթացքը կը քննադատէին, լուսամանց համար, ծովերու համար, շաբաթին համար։ Ինք ոգիին կը թափանցէր եւ օրէնքին ծուծը կը հանէր։ Օրէնքին ոգին ի՞նչ էր, կամ տասը պատուիրանքին ոգին։ Ինք ըսաւ, Սէր առ Աստուած եւ սէր առ մարդ։ Լաւ, ո՞ր օրը աւելի ստիպում ունի, գրգիռ տուող պատճառ ունի զԱստուած եւ զմարդ սիրելու։ Կիրակին թէ շաբաթը։ Ով Սուրբ Հոգի, դուն օգնէ ինծի, կիրակի պահողներուն եւ շաբաթը պահող եղբայրս, որ շիտակը հասկընանք եւ դատենք եւ որոշենք։ Ըսէք, դուք ըսէք, շաբաթ օրուայ մէջ կա՞ր ինչ որ կայ կիրակիին մէջ — գրգռող սէր առ Աստուած, սէր առ մարդ։ Լոկ պատուէրը հոն կրնա՞ր տանիլ, եթէ գործը չըլլար։ Այո, յարութեան գործը։ Կը սիրեմ եւ կը ստիպուիմ սիրել Բրիստոս Յիսուս Աստուածս՝ կիրակիին մէջ ինծի համար ըրածովը,

քանզի «Անիկա մեր յանցանացը համար մատնուեցաւ եւ մեզ արդարացնելու համար յարութիւն առաւ» (Հռով. Դ. 25)։ Ան օրը՝ որ անոր մէջ իմ արդարութեանս միջոցը ինծի եղաւ, ան օրը իմ օրս է, քու օրդ է, Աստուծոյ օրն է, համայն մարդկութեան օրն է։ Իմ մահէ, դատապարտութենէ, դժոխքէ ազատմանս աւետման օրը քնական եւ գերքնական օրէնքով իմ օրս է, եւ ուստի քնականաբար այն օրը աւելի կ'ազդէ եւ կը գրգռէ զիս սիրել զԱյս, որ զիս արդարացնելու համար յարեաւ։ Եւ որովհետեւ ամենամեծ բարիքս է ան ի սէր յարուցելոյն եւ ազատարարիս, ինձ նմաններն ալ աւելի սիրել քնական է կիրակիին տուած ուրախութիւնովը եւ ոչ ոեւէ ուրիշ օրուան։ Հիմա շաբաթը պահելուն պատուէրը ո՞վ կը պահէ։ Աւելի Աստուծոյ հաճելի ա՞ն է որ լոկ պատուիրանին համար կը պահէ թէ ան՝ որ հիանալի, զարմանալի, անհամեմատ ուրախութեան պատճառ ունենալուն համար կը պահէ։ Ո՞ր օրը այդ ուրախութիւնը կու տայ, շաբաթը թէ կիրակին։ Անշուշտ կիրակին, մէկշաբթին, քաղցր օրը։ Քանի որ կիրակին աւելի զօրաւոր պատճառներ կը բովանդակէ աստուածսիրութեան եւ մարդասիրութեան, ուստի համարձակ պիտի ըսեմ թէ մեղք է ձգել զկիրակին եւ թռնել շաբաթը իբր աստուածպաշտութեան գրգիռ տուող օր։ Նաեւ կիրակին է որ մեզի յարութեան յոյսը տուաւ եւ մեռնելու դատապարտուած մարդկութիւնը մխիթարեց, թէ համայն ննջեցեալք պիտի յառնեն։ Այս սփոփանքը Տէրը իր յարութեան օրը տարածեց, եւ ո՞ր օրը ո՞ր գերեզմանիս եւ սիրելիներուս մահուան վրայ զիս կը մխիթարէ՝ ան է Աստուծոյ օրը, նոր ստեղծուած օրը եւ իմ սրտիս օրը։ Նաեւ Պետրոս առաքեալ կ'ըսէ թէ, Նորէն ծնաւ մեզ Յիսուս Բրիստոսի յարութիւն առնելովը (Ա. Պետ. Ա.)։ Ուստի Յիսուսի յարութեան օրը իմ ալ ծննդեանս օրն է եւ համայն մարդկութեան օրն է։ Այլ ի՞նչպէս կրնամ զատուիլ այդ օրէն։ Ամերիկացին իր երկրի մեծ թուականին տարեդարձը կը տօնէ, ամէն գործ մէկդի ձգելով կը ցնծայ ազգովին։ Մենք ինչո՞ւ չուրախանանք մեր հոգւոյ ծննդեան եւ ազատման օրուանը մէջ, կիրակի՛, լոյս կիրակի՛, օրը։ Այս պատճառներով Աստուած աւելի կրնամ սիրել այն օրուան մէջ, որով ասանկ շնորհքներ յայտնուեցան եւ ինծի սեփական եղան, որ մարդասիրութեան ալ ակն ու աղբիւրն են։

3. Պատուիրանքը թէ վախճանը։ Ի՞նչ կ'ըսէ Պօղոս առաքեալ. «Պատուիրանքին վախճանը սէր է» (Ա. Տիմ. Ա.), ուրիշ տեղ մը «Օրէնքին վախ-

ճանը Քրիստոս է,» «Աս է Աստուծոյ գործը, (այսինքն բովանդակ պատուիրանքները,) որ հաւատաք անոր խրկածին» (Յովհ. 2.) : Ո՞ր օրը աւելի մեր հաւատքը Յիսուսի վրայ կը հաստատէ. կ'ամբարպնդէ : Շարա՞թը, իր մեռեալ մնացած օրը, որուն մէջ սուգ էին առաքեալք, թէ կիրակին : Այնքան յաճախ ո՞ր օրուն մէջ երեւցաւ իրեններուն՝ անոնց արտասուքը ջնջելու, կասկածը փարատելու, հաւատքը հաստատելու : Ո՞ր օրուայ մէջ Թովմասի թերահաւատութիւնը ջնջել աշխատեցաւ եւ յաջողեցաւ : Կիրակին, մէկշաբթին, իմ ալ հաւատքիս հաստատման եւ յոյսիս կենդանացման օրն է : Ամէն կիրակի ինձ կը բերէ յարութեան յոյս եւ կը փարատէ ներքին վիշտերս ընդարայս, թէ ասանկ օր մը Տէրս իր բոլոր ցաւերէն ազատեցաւ : Ուստի անշուշտ ես ալ պիտի ազատիմ մահուան, դժոխքի, գերեզմանի չափ ահարկու թշնամիներէս : Մեծ ուրախութեամբ շատ անգամ երգած եմ «Այս առաւօտն օրհնեալ, ինչ քաղցր է հոգւոյս,» եւն. : Շաբաթապահ եղբայրս, շաբաթի բանաստեղծութիւնը նսեմ է, երբեք հաւասարիւր ասոր : Շաբաթին վախճանը, պատուէրին վախճանը բռներ եմ, Յիսուս եւ մէկշաբթի ինձ պարգեւուած Յիսուս : Եթէ շաբաթը անկէ աւելի պարգեւ չունենայ ինծի, երբեք կիրակիին տեղ չպիտի դնեմ զինք : Նոյն իսկ երկու պարտապանաց առակը զոր մեր Տէրը խօսեցաւ. ի՞նչ կը սորվեցնէ մեզի : Սեպեմք թէ շաբաթը ինծի 50 կը շնորհէ, իսկ կիրակին 500, ո՞րը աւելի պիտի սիրեմ կամ պարտիմ սիրել : Բայց կիրակիին տուածը 500 չէ, 5 հազար եւ միլիոն չէ, անհուն է : Յուցուր շաբաթին տուածը դուն որ կը յարգես եւ կիրակին ձգելով դայն բռներ ես, ցուցուր անոր բարիքը : Հերիք չէ ըսել թէ պատուէր է : Կ'ըսես թէ շատ անգամ կրկին հրաման կայ : Ես ալ կ'ըսեմ, Աս բոլոր հրամանները կիրակին կ'լլեց : Ալ ատ բոլոր հրամանները յարութեան օրունան են, մէկշաբթին :

4. Դառնանք ուրիշ կէտի մը : Ամէն ժողովուրդ իր մեծ բարերարին օրը ունի եւ կը տօնէ զայն եւ կը փառաւորէ : Աս սովորութիւնը Փարաւոններու օրէն ի վեր կայ եւ համաշխարհային է : Ի՞նչպէս մարդկութիւնը կրնայ մոռնալ իր մեծ բարերարը եւ չտօնել անոր, չձօնել անոր օր մը : Երբ աս կէտիս կը դառնայ ուշադրութիւնս, շատ արդարացի պատճառ կը գտնէ անանկ ընելու : Եւ ո՞ր օրը աւելի յարմար է այսպիսի նպատակի մը : Զեր խղճին կը ձգեմ, իմ սիրելիներս, ո՞ր օրը աւելի մեր լոյսը, զիտութիւնը արծարծելու եւ սէրը

զրգուելու առատ պատճառներ ունի, մեր սէրը, երախտագիտութիւնը եւ երկրպագութիւնը մատուցանելու անոր՝ որ մեզ իր արիւնով զնեց եւ արդարացուց իր յարութեամբ : Եւ երբ կը լսեմ իմ եղբարցս եւ քոյրերուս Տէրովը նուիրուած աս օրը դործ գործելին, սրտիս խորէն ցաւ կը զգամ, զի ոչ թէ օրն է խնդիրը, աւելի իմ մտքիս զարկածը Տէրն է : Վստահ եմ թէ անոնցմէ շատեր փրկուած են անով եւ իր յարութիւնովը յարութիւն առնելու յոյսը ունին եւ իրենք ալ պարտին ասանկ բարերար մը յիշել ամէն մէկշաբթի : Եւ ինչո՞ւ մեր Տէրը իր օրը չունենայ : Անշուշտ իր իրաւունքն է եւ մեր ալ չա՛ն է այնպէս ընել : Անտեղի՞ է, անօգուտ է, չա՞րժեք մեր Տէրովը օր մը նուիրել, Ո՞րը աւելի բնական է, ո՞ր օրը աւելի յարմար է քան կիրակին : Իսկ եթէ ձեր խիղճը կրնայ ըսել թէ պէտք չէ, ա՛լ ես կը լռեմ եւ պիտի աղօթեմ սակայն, ինչպէս կ'ընեմ ալ, որ Սբ. Հոգին Յիսուսի մեր վրայ ունեցած բոլոր իրաւունքը պահանջէ : Միայն ան կրնայ Տէրը փառաւորել, անանկ որ Յիսուսի արժան եղած պատիւը տանք : Կրնամ ալ ըսել, բայց չպիտի ըսեմ, թէ շաբաթը պահելովը կը մեղանչես : Խղճովդ համոզուած ես թէ շաբաթը պահելու ես, պահէ : Իսկ Տէրովը նուիրուելու օրը : Որքան պարտական կը զգաս դուն քեզ շաբաթին, հազարաւոր անգամ պարտական ես կիրակիին Տէրովը համար : Անխուսափելի է աս : մարդկութիւնը կը պահանջէ, Քրիստոնէութիւնը կը պահանջէ Տէրգ պատուել օրուայ մը մէջ : Ո՞րը կ'ընտրես, շաբաթը թէ կիրակին : Շաբաթին համար ունի պատուէր, կիրակին մէջ ունի յաղթութիւն մահուան վրայ, յարութիւն, քեզի եւ ինծի եւ ամէնուն մեծ եւ անհուն բարութիւն : Ո՞ր օրը ուրեմն : Հազար ու մէկ իրաւունքով կիրակին, կիրակին :

5. Աս ամէնէն ետքը զանք փորձառութեան : Ո՛հ, ասիկա անանկ փորձաքար մըն է որուն հակառակելու կարող չէ մէկը, մանաւանդ երբ փորձառութիւնը (ա) ըլլայ շատուրի, (բ) երկարատեւ, հինաւուրց, (գ) ակնյայտնի : Փորձուած է շաբաթն ալ, կիրակին ալ : Բեր աս երկու փորձառութիւնները, քով քովի դիր : Աս շաբաթապահները եւ կիրակի պահողները : Բաղդատէ երկուքի վայելքը իրենց օրերէն, երկուքի արդիւնքը իրենց օրերէն : Քրիստոնէութիւնը կը սկսի երկու օրուայ շփոթ պահպանութեամբ : Ան որ օրը կը պահէ՝ Տէրովը կը պահէ, ան որ չպահեր՝ Տէրովը չպահեր : Մէկը մէկ օրը մէկալէն աւելի կը սեպէ, եւն. (Հոով.

ԺԴ.)։ Եկեղեցական պատմութենէն կը հասկնանք թէ բաւական ատեն ասանկ գնաց։ Բայց ստոյգ է թէ մէկ օրը կը սկսէր տկարանալ Սաւուղի տանը պէս, իսկ միւս օրը զօրանալ եւ յարգ գտնել Դաւիթի տանը պէս, մինչեւ եկաւ ժամանակ մը երբ ալ ընդհանրական եկեղեցին կիրակին բռնեց՝ միւսը թող տալով։ Ասոր համար մեր Շարաթապահ եղբարց հաւատացուցեր են թէ Պապ մը աս գործը ըրած է՝ շաբաթին տեղը կիրակին դնելով, Բայց անանկ չէ։ Բանը պատմածիս պէս է։ Կիրակին՝ լեռնէն կտրած քարի նման ձորի խորխորատէն սկսած մեծցաւ, մինչեւ ամէն լեռներէն (օրերէն) բարձրացաւ, ընդհանրական եղաւ։ Անկէ տաղին, կիրակին պահող Գրիստոնէութիւնը աճեցաւ, միլիոններու հասաւ։ Կիրակի պահող միլիոնաւոր զացին Հնդկաստան եւ կռապաշտ երկիրներ Աւետարանը քարոզեցին եւ ամէն տեսակէ հարիւր հազարաւոր կռապաշտներ հաւատքի եկան։ Յիսուսապաշտ եղան, ազնուացան քաղաքակրթութեան։ Կիրակին պահող 30,000 Ձինացի Գրիստոնեայք մարտիրոսացան իոկ, մարդակերներ եւ յետին ծայր բարբարոսներ փոխուեցան։ Կիրակի օր պահելով յառաջ եկած բարիքները աշխարհ լեցուցեր են։ Հիւանդանոց, անկեղանոց, որբանոց, եւն., կիրակի պահողներուն արդիւնքն են եւ աճելու վրայ են։ Կիրակի օրուայ պաշտամունքները, ընդհանուր առմամբ շատ օրհնուած են։ Հարիւր հազարաւորներ կան որ կը վկայեն կիրակիի մէջ գտնուած լոյսին, յոյսին, ուրախութեան, յաջողութեան։ Այո, շատեր եւ շատ շատեր Յովնանէս սիրելիին նման կրնան ըսել թէ կիրակի օրը Հոգին վրաս եկաւ, եւ թէ Տէրը տեսայ, եւն.։ Ախ, կիրակի օր, սուրբ օր, ոչ քու քսանըչորս ժամը, այլ մէջը պատահածները, քու մէջը ի գործ դրուածները, զիս գերի կ'ընեն եւ հետեւաբար դուն ալ անոնց հետ, զի փորձով գիտցայ որ Տէրը քու մէջը զիս յարուց, զիս ծնաւ, զիս օրհնեց եւ կ'օրհնէ։ Տեսեր եմ Գրիստոնեաներ որ կ'ըսէին, Երբ կիրակին պիտի գայ. անշուշտ անոր համար որ մեծ շնորհք եւ ուրախութիւն վայելած են անոր մէջ։ Ահա այսպիսի փորձառութիւն միլիոնաւորներ ունին եւ շատ հին դարերէ ի վեր։ Ան որ շաբաթը մէկ պղծողի քարկոծումը կը հրամայէ, ինչո՞ւ այնքան կ'օրհնէ, կը յաջողէ կիրակիով Գրիստոնէութիւնը, եթէ ոչ անոր համար որ ինքը հեղինակած է եւ ընդունած եւ վաւերացուցած շաբաթը, մէկշաբթիի գործը եւ անով առաքելոյն ատ խօսքը կարծես ասոր համար ալ հիշէ, «Մահը ընկղմեցաւ կեանքէն» յարութեան

եւ Յիսուսի կենդանութեան օրը կլլեց անոր նախորդը, շաբաթը, որուն մէջ Յիսուս մեռած մնաց։ Ուստի մենք հաւատքով օրէնքը կը խափանենք. քաւ լիցի, հապա կը հաստատենք։ Կիրակիով շաբաթը կը խափանենք. քաւ լիցի, հապա կը հաստատենք։ Անանկ շաբաթ մը կը պահենք որ խիստ գերազանց, արդիւնալից է եւ սփոխարար ու շինող։ Ուրեմն, օն, եղբարք, Տէրը եւ անոր օրը յարգենք, միաբանինք սիրով եւ գործենք հոգիներու փրկութեան համար։ Չեմ ընդունիր անոնց ալ խօսքը որ կ'ըսեն թէ «Մեր պարտքն է սուրբ պահել 24 ժամ, ո՛ր օրը կ'ըլլայ թող ըլլայ»։ Շաբթուան մէկ օրը կիրակիի կը հաւասարի՝ իր բովանդակութեան եւ օրհնալիր պատահմանց մշտնջենական առատութեան կողմէ։ Երանի՛ թէ կարենայի խօսք մըն ալ ըսել կիրակին նկատմամբ՝ կիրակին պահողներուն ու ըստ արժանւոյն չյարգողներուն։ Տէրը իր օրուան տէրն ըլլայ, Ամէն։

**ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՔՐԵԻ ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ
ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆԸ
(Յ. Մ., Կ. ԿԱՆԵՍ)**

Աստուած ի Գրիստոս յայտնած է մեզ ոչ միայն իւր էութեան ստորոգելիքները, այլ եւ տուած է մեզ մարդկութեան հարազատ գաղափարականը, Տեսնո՞ւ մերոյ կենաց մէջ պատկերացնելով օրինակն այն կենաց որու հրաւիրուած եմք։ Մարդկութեան կոչումն է ըլլալ կատարեալ ինչպէս մեր երկնաւոր Հայրն է կատարեալ. գաղափարական մը՝ զոր միայն Աստուածորդւոյն օրինակաւ կարելի էր պատկերացնել։ Գրիստոս, իբրեւ մարդկութեան ներկայացուցիչը, իւր անձով կը ներկայացնէր ոչ մէկ անհատի առանձնայատուկ նկարագիրը, այլ մարդկութեան տիեզերական եւ էական տարրերը որ ամէնուն կը պատկանին առ հասարակ։ Անհատական յատկանիշը որչափ զօրաւոր է անձի մը վրայ, ուրիշներէն բաժնող պատը նոյնչափ ամուր է։ Գրիստոսի երկրաւոր կենաց պատմութեան մէջ աչքի զարնող բանը սա կամ նա անհատական մասնաւոր հանգամանքը չէր, ոչ ալ ցեղի, երկրի կամ ժամանակի կամ որեւիցէ դասակարգի որոշիչ յատկութիւնը կամ որակութիւնը, այլ՝ կենաց այլեւայլ վիճակները իրենց գեղեցիկ ներդաշնակութեան մէջ։ Արքայական սերունդէ էր, բայց իր օրրանը մսուրի մէջ էր։ Խոնարհ վիճակի մէջ ծնաւ, բայց երկրիս ծայրերէն աշխարհի իմաստունները իշխանավայել նուէրներով եկան իրենց յարգանքները մատուցանել անոր։ Ճշմարիտ է թէ մեզ համար ամօրէններուն հետ դասուեցաւ, բայց

իր գերեզմանը հարուստներուն հետ էր : Ստոյգ է թէ իր պաշտօնավարութեան միջոցին զլուրը դնելու տեղ չունէր , բայց մուրացկանութեան ազնուապետութիւն մը հաստատելու Պուտոպայկան միտումը չունէր : Աղքատաց բարեկամ էր , բայց ոչ աւելի քան մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց : Կոյր մուրացիկը անոր կը մօտենար ոչ աւելի ազատութեամբ քան հարուստ մեծատունները , որոնք իրենց պատիւ կը համարէին իրենց տունները ընդունիլ դայն : Թէպէտ հզօր էր նա մինչեւ իւր աչաց հայեացքով Փարիսեցւոյ եւ Սաղոկեցւոյ սրտին եւ խղճին թափանցել , բայց հեղ էր եւ խոնարհ եւ այնչափ քաղցր որ Իսրայէլի մայրերը իրենց մանուկները կը բերէին անոր որ օրհնէր զանոնք :

Տէրն մեր չերեւցաւ երկրի վրայ իբրեւ փայլուն հանճար մը կամ իբրեւ փիլիսոփայ , գիւանագէտ , ճարտասան , աստուածաբան կամ մինչեւ իսկ իբրեւ բարեկարգիչ , այլ իբրեւ պարզ եւ խոնարհ անձնաւորութիւն մը , որ իւր խոնարհութեան մէջ կը բովանդակէր մարդկութեան բոլոր թաղուն զօրութիւնը եւ մեծութիւնը : Չերեւցաւ նա իբրեւ բարեկարգիչ , թէպէտ իւր ուսուցած սկզբունքներն են հիմունք ամէն լուսաւորութեան եւ բարեկարգութեան : Այժմու քաղաքակրթութիւնը իւր հսկայ յառաջդիմութեամբ չէ գերազանցած այն սկզբունքները , զորս անցողակի արտասանած է նա դարեր առաջ : Կրօնական եւ ընկերային ճշմարտութեանց հիմնական սկզբունքները պարզ եւ զիւրըմբռնելի ոճով յայտնեց : Սակայն փիլիսոփայ կամ դիւանագէտ չեմք կարող նկատել զինքն , թէպէտ միշտ ճշմարիտ գտնուած է թէ ոչ ոք խօսեցաւ անոր պէս : Մեծ հանճարի գործեր հազիւ դար մը կը պահեն իրենց թարմութիւնը ամէն դասակարգի համար : Բայց Քրիստոսի կենաց պարզ պատմութիւնը եւ այն ինքնատիպ քարոզները զորս արտասանեց յանպատրաստից՝ միշտ պահած են իրենց թարմութիւնը եւ եղած են օրինակ եւ դասագիրք Աստուածաբանին , միսթարութիւն տառապեալին , լոյս եւ սնունդ գիտնոյն եւ ռամկին հաւասարապէս : Քրիստոս հոգեւոր թաղաւորութիւն մը հաստատեց որ դարէ ի դար զարգացաւ եւ ընդարձակեցաւ : Իւր մէջ փայլուն հանճարի բացակայութիւնը , իւր երկրաւոր կենաց խոնարհ եւ հեղիկ ընթացքը աւելի զարմանալի կ'ընէ այն հզօր ազդեցութիւնը , զոր պատմութիւնը կ'ապացուցանէ թէ ունէր ան : Եւ աւելի զարմանալին այն է որ իւր հրապարակային պաշտօնը չտեւեց աւելի քան չորս տարի : Այս

իրողութիւնը կը ստիպեն մեզ ընդունիլ իբրեւ բացատրութիւն ինչ որ նուիրական մատենանը կը յայտնէ մեզ անոր նկատմամբ : Տէրն մեր իւր նկատարագրին մէջ կը յայտնէ մանաւանդ այն Աստուածաման սիրոյ տարրը , որ բովանդակող է ուղիղ նկարագրի ամէն գերադանցութեան : Բայց այդ ամէն ինչ բովանդակող բարութեան մէջ իսկ ոչ մէկ ստորագրելիք գերակշիռ կ'երեւնայ : Ասոր համար է որ անոր նկարագրին ոչ մէկ գծագրութիւնը կարող է տալ գոհացում , բաց ի անոր կենաց պարզ եւ անպահոյճ պատմութեանէն , որ կ'երեւնայ Սբ. Աւետարանաց մէջ : Ասոնց ոչ մէկը անոր կենսագրութիւնը կարգացողին աչքին կը զարնէր իբրեւ նորա մեծութեան նշան : Որովհետեւ անոր մէջ ամէն բան մեծ էր եւ բնական ու ներդաշնակ , անոնց ոչ մէկուն վրայ կը զարմանանք : Ինք երեւցաւ աշխարհի մէջ իբրեւ լոյս աշխարհի : Եւ ինչպէս փայլուն ձերմակ լոյսին մէջ ծիրանի գօտին բոլոր գեղեցիկ գոյները բովանդակեալ են , բայց այնքան գեղեցկապէս որ ոչ մի գոյն առանձինն կ'երեւնայ , թէպէտ ոչ մին է ջնջուած , նոյնպէս մեր Տէրջը կենաց մէջ մարդկութեան բոլոր էական եւ տիեզերական յատկութիւնները այնքան գեղեցկապէս եւ ներդաշնակօրէն միացեալ են որ անոնց ոչ մին աչքի կը զարնէ , թէպէտ ոչ մին է ջնջուած :

Մարդ բազմակողմանի է , իւր զարգացումը չէ երբեք հաւասար . ուստի յաճախ հակասութեան մէջ կ'երեւնայ ամէնէն մեծ հանճարը եւ ամենալաւ արամագրութիւնը : Մարդկութեան էական եւ տիեզերական տարրերը իւր ամբողջութեամբ ըմբռնելու համար հարկ է մեր մտաց մէջ յղանալ շատ մը մարդոց նկարագիրը : Մարդկային հարազատ եւ էական հանգամանքով Քրիստոսի յայտնուիլն իբրեւ այնպիսի անձնաւորութիւն որ բոլոր էական հանգամանաց մէջ ունէր Աստուածայնոյն նմանութիւնը , հունաւոր անձնաւորութիւնը անհատական ամէն պատահական որոշիչ մասնաւորութենէ վեր բարձրացնելը եւ հարազատ մարդկայինը իւր Աստուածային նմանութեամբ յայտնեն իբրեւ կատարեալ եւ յաւիտենական խոհալ մարդկութեան՝ ճիշդ այն բաներն էին որոնք Տեառն մերոյ կեանքը եւ ուսուցմունքը կ'ընէին զիւրըմբռնելի ամէն դասակարգի մարդոց , մանաւանդ հաւատացեալին՝ որ կարող է նկատել զայն իբրեւ յայտնութիւն իւր իսկ անձին , իբրեւ կատարելութեան օրինակը , որով կը հաւատամք թէ հաւատացեալը սահմանուած է հասնիլ շնորհօքն Աստուծոյ :

Տէրն մեր մարդկութեան բարձր հանգամանաց հետ ունէր մարդոց խոնարհ յատկութիւններն իրենց մաքրութեամբ եւ գեղեցկութեամբ : Մեզ նման մարմին ունէր պատեալ մարդկային տկարութիւններով եւ կարօտութիւններով : Պէտք ունէր կերակրոյ, քունի, կը զգար յոգնութիւն, ենթակայ էր փորձութեան, ցաւոց եւ մահուան : Ունէր մարդկութեան ամէն բնական ազդումները, ընկերային համակրանք, սէր, ուրախութիւն, տրտմութիւն, բարկութիւն : Սուրբ Աւետարանը կ'ըսէ, իր սրտին մէջ հառաչեց, լացաւ : Աշխարհիս ընկերային առնչութիւնները չէր խզած, կը վայելէր իսկ : Ղազարոսի ընտանեաց մտերիմ բարեկամ էր : Իր սիրելի աշակերտները ունէր : Հարսնիքի ուրախութիւնները չէր մերժեր : Հրաւէրներ կ'ընդունէր, այնպէս որ իր ժամանակի մարդիկը զինքն Յովհաննէսի հետ բաղդատութեան դնելով կ'ըսէին, Ահա կերող եւ արբեցող մարդ մը, մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց բարեկամ :

Միանգամայն իւր հոգեւոր անձնաւորութիւն մը Աստուծոյ թագաւորութիւնը կը քարոզէր, մարդիկ ապաշխարութեան հրաւիրելով : Ամէն տեղ կը ճգնէր ի բարին առաջնորդել ամէն կարգի մարդիկ : Չքաւորներու քնակարաններէն երեսը չէր դարձներ, այլ սնունդ բարիք կ'ընէր : Մինչ աշխարհի մէջ էր, իբրեւ կատարեալ մարդ՝ իւր հոգեկան առնչութիւնը չէր կտրած հոգեկան աշխարհի հետ : Կ'ապրէր երկրի վրայ որպէս թէ հրեշտակաց եւ սրբոց հետ Աստուծոյ գահին առջեւ էր, ուր աստուածապաշտութեան բարձր թոփններով կը բարձրանար գիշերային հսկումներով եւ աղօթքով, մինչ երկրի վրայ բարի գործեր կը կատարէր բոցավառ սիրով : Աստուածային սէր կը ցուցնէր ամէն դասի մարդոց, մանաւանդ մեղաւորաց, որոնք ապաշխարութեան կ'առաջնորդէր : Կորսուածը փրկելու համար կամովին մահը յանձն առաւ : Իւր Աստուածային բոլոր կարողութիւնները գործածեց տառապելոց օգնելու համար՝ զանոնք բժշկելով, կենաց հացը մատակարարելով : Մինչ իւր գերմարդկային կարողութիւնները այլոց օգտին կը ծառայեցնէր, յօգուտ իւր անձին ոչ մին ի գործ դրաւ : Մոլորեալ ոչխարին առակը Տեառն մերոյ նկարագիրը գեղեցկապէս ի յայտ կը բերէ : Նա իւր երկրաւոր կեանքով ցուցուց թէ մարդ կարող է երկրի վրայ երկրաւոր կեանքով ապրի՝ Աստուծոյ հետ միշտ հաղորդակցելով եւ անոր նմանելով :

Իրիստոսի նկարագրին մէջ կ'երեւնան հանգամանքներ, որ թէպէտ միմեանց հակառակ կը թուին, բայց գեղեցկապէս միացեալ են : Նա կոչուեցաւ

Դառն Աստուծոյ, էր հեզիկ՝ գառնուկի պէս : Կոչուած էր Յուդայի Առիւծը եւ արդարեւ իւր խոնարհութեան մէջ կտրելի չէր չտեսնել անոր աշակերտաց համակրանաց կարօտն կը զգար : Բայց Պիղատոսի առջեւ ինչ վեհութեամբ երեւցաւ : Ես չեկայ ծառայութիւն ընդունելու, կ'ըսէ, իւր պաշտօնավարութեան մէջ, այլ ծառայելու եւ իմ կեանքս շատերուն համար փրկանք տալու : Ինչ վեհ դաժար իւր պաշտօնին վրայ : Խոնարհութեան եւ մեծութեան գեղեցիկ խառնուածք մը : Նա կ'ատէր մեղքը, բայց կը սիրէր մեղաւորը եւ կը զթար անոր վրայ : Անդամալոյծին կ'ըսէ, «Ի՞նչ հաւատքդ քեզ բժշկեց, դնա ալ մեղք մի գործեր » : Խոնարհեցաւ մինչեւ իւր աշակերտաց ոտքերը լուալ, բայց իւր աչաց մէջ վեհութիւն մը կար, որոյ առջեւ զինուորք եւ քահանայապետին ծառայք յետս ընկրկեցան : Յաւոց եւ նեղութեան տեղեակ էր, բայց կը պտտէր տառապելոց ցաւերը ամոքելու եւ բուժելու, միանգամայն Աստուծոյ թագաւորութիւնը հաստատելու համար մարդոց մէջ : Ինք հոգեւոր անձնաւորութիւն մ'էր, բայց իւր հոգեւորութիւնը բոլորովին մարդկային էր : Առանձնակեաց մը չէր : Մարդոց մէջ կ'ապրէր՝ միշտ անոնցմէ շրջապատեալ : Մինչեւ իսկ անոնց մէջ իւր մտերիմները ունէր : Կ'ապրէր կեանք մը, որ ճգնաւորի կենաց ամէն հանգամանքը ունէր, բայց չէր ճգնաւոր : Անձնուրաց էր նման ճգնաւորի, բայց իւր կրած նեղութիւնը եւ չարչարանքները արդարութիւն վաստակելու համար չէին : Անձնաչարչար ճգնութեան միտում մը ունէր, չէր միտեալ ճգնաւորութեան մը, որ կը փնտռէ չարչարանքը չարչարանաց համար, որ Աստուծոյ առջեւ արդար սեպուի եւ վարձատրուի իւր չարչարանաց չափով : Իւր անձնուրացութիւնը բերմունքն էր այն անձնանուէր սիրոյն, որով կը փնտռէր մեղաց մէջ ընկղմած մարդիկը փրկել ի մեղաց եւ Աստուծոյ հետ հաշտեցնել : Իւր չքաւորութիւնը ոչ թէ ինք փնտռեց իբրեւ արդարութեան օտարորդ բան մը, այլ եղաւ պատահական մէկ հանգամանք մեծ գործին՝ զոր կատարել յօժարեցաւ առ մարդիկ սէրէ շարժեալ : Իւր այս տեսակ գործերը տնայիսի գեղեցիկներգանակութեամբ կը կատարէր որ անոնց ոչ միոյն վրայ միակողմանի ազդեցութիւն կ'երեւէր, այլ ընդ հակառակն օրինակելի գեղեցկութիւն կը փայլէր :

Այսպէս կը տեսնենք որ Տէրն մեր, իր անձին մէջ միացնելով մարդկութեան հարազատ, մաքուր, էական տարրերը իրենց ամբողջութեամբ, ի յայտ կը բերէ անոնց գեղեցիկ հիմնական ներգաշնակու-

թիւնը : Հակասութիւններ, որ մեր վարուց մէջ մեր գիտակցութեան առջեւ տգեղ կերպարանքով կը ներկայանան, անոր վարուց մէջ գոյութիւն չունին : Տարերք, որք մարդոց մէջ միմեանց հակառակ ուղղութեամբ կը գործեն, իր մէջ կ'երեւնան իրենց կատարելագործեալ եւ կատարելագործող յատկութիւններով, ըստ որում իւրաքանչիւրը իւր Աստուածադիր սահմանին մէջ իւր գործը կը կատարէ, որով կ'ըլլան մանաւանդ միմեանց նպաստող եւ կատարեալ զարգացման օժանդակող եւ ոչ թէ միմեանց երդանող : Անոնք որ միակողմանի եւ նեղ կ'երեւնան իրենց առանձին շրից մէջ, բերուելով իրենց պատշաճ տեղը, կ'առնեն լաւ համեմատեալ կազմութեան մը վայելչութիւնը : Այս տեսութեամբ Քրիստոս էր օրինակն կատարեալ ամբողջ եւ առողջ հանգամանացն մարդկութեան :

Տեսա՞ն մերոյ կենաց եւ բարուց մէջ կ'երեւէին բարեւոյ սէր, հաստատամտութիւն փափկութեան հետ միացեալ, չարութեան դէմ ատելութիւն առանց անձնական կրից կամ վրէժխնդիր ատելութեան, խոնարհներու համակրանք, բարեգործութեան մէջ անձնազոհութիւն, վայելել Աստուածային հոգեւոր ազդեցութիւն՝ առանց յուզիչ երեւոյթներու, վայելել վարուց շնորհ եւ գեղեցկութիւն բարոյական արիութեամբ, անտեսանելի իրաց վրայ հաւատք եւ շահագրգռիլ անոնցմով, Աստուծոյ հետ մտերմական առնչութիւն, միանգամայն մարդոց մտերմութիւն, բարեկամութիւն : Քանի որ մարդ կը մօտենայ իւր իտէալին՝ կ'ըլլայ սուրբ առանց խոժոռ անժպիտ կրօնաւոր մը ըլլալու կամ ուրիշ աշխարհի ոգիի մը պէս վարուելու : Բարոյական արիութիւն եւ սրբութիւն կը միանան ի մարդ կատարեալ եւ այսպէս կը տիրանայ մարդ նկարագրի մը, որ է ներդաշնակ ամբողջութիւն մը Աստուծոյ որդեգրութեան պատրաստական :

Արդարեւ Քրիստոս է ներկայացուցիչն մարդկութեան, ոչ միայն զի իւր անձին մէջ կը բովանդակէր մեղ ծանօթ ամէն էական տարրեր որ առ հասարակ մարդկութեան կը պատկանին, այլ վասն զի կը բովանդակէ իւր անձին մէջ այն ամէն թաքուն բարոյական կարողութիւնները, որոց մարդ ընդունակ է իւր վերջնական կատարելութեան մէջ : Ինչպէս երկրաւոր կենաց մէջ Նա եղաւ ներկայացուցիչն երկրածին մարդոյ, մասնակցելով անոր տկարութեանց եւ դատապարտեալ վիճակին տառապանաց եւ փորձութեանց եւ մահուան, նմանապէս երկնից մէջ փրկեալ մարդոց ներկայացուցիչն է, մասնակից ընելով զանոնք իւր փառաց : Առաջին

մարտիրոսը տեսաւ զՔրիստոս նորա այս վիճակին մէջ : Պէտք է կարծել թէ երկնիք կը ջնջէ մարդկային բնութիւնը, այլ կը կատարելագործէ՝ թօթափելով ինչ որ ապականացու եւ կոշտ է : Պէտք է հաւատալ թէ մարդկային բնութիւնը իւր Աստուածայնոյն նմանութեամբ պահուած պիտի մնայ երկնից մէջ : Երբ արժանանա՞նք երկնից մէջ մուտ գտնել, մեր շուրջ պիտի չտեսնենք այլակերպեալ ոգիներ այնպէս փոխուած, որ անոնց վրայ չկրնանք նշմարել մարդկային ոեւէ բան, այլ պիտի տեսնենք արդարօք կատարելագործեալ մարդկային հոգիներ : Հոն պիտի տեսնենք Տեսա՞ն մերոյ վերջին աղօթքին պատասխանը իրագործուած . «Այն փառքը որ ինձի տուիր, ես անոնց տուի» Առաքեալը կ'ըսէ, սիրելիք, մենք Աստուծոյ որդիք ենք եւ տակաւին յայտնի է թէ ի՞նչ պիտի ըլլանք . բայց երբ ան յայտնուի, անոր պէս պիտի ըլլանք :

Հաւատքը թէ Քրիստոս իւր անձով ընդհանուր մարդկութիւնը կը ներկայացնէ՝ մարդկութեան վեհութիւն եւ արժանիք մը կու տայ, որ կը պարտաւորէ մեզ իբրեւ եղբայր սիրել ամէնէն խոնարհ անձը, բարերարել եւ անոր հոգեւոր բարիքին համար զոհողութիւն յանձն առնել : Տէրն մեր իւր մարդեղութեամբ սրբեց եւ նուիրագործեց ամէն ինչ որ մարդկային էր : Մարդ իւր աշխարհասիրութեան, հեշտասիրութեան եւ անմաքրութեան ներքեւ կը ցուցնէ չականաւորուած միտում մը անձնուրաց սիրոյ, զգայականէ վեր հոգեւորի հակում մը : Քրիստոս իւր կեանքով ոչ միայն զԱստուած, այլ եւ ինքզինքնիս յայտնեց մեզի : Քրիստոս իւր մարդեղութեամբ ամէն աշխարհային առնչութիւն նուիրագործեց : Կենաց ամէն մաքուր առնչութեանց վրայ սփռեց իւր կենաց լոյսը, որ կ'ընէ զայն պողպար եւ գեղեցիկ : Եթէ Քրիստոսի օրինակները մեր թերութիւնները ի յայտ կը բերեն, միանգամայն նոյն չափով քաջալերութեան օրինակներ կը մատակարարեն : Այս խորհուրդները պէտք է ներշնչեն մեզ եւ ազնուացնեն մեր ամէնօրեայ գործերը, որ նմանինք անոր հոգեւոր ինչպէս երկրաւոր կենաց : Քրիստոսի կենաց նկարագիրը այնպիսի կենաց պատկեր մ'է, զոր յօրինելու համար Քրիստոս մը պէտք է : Ուստի անորը իրական եւ ճշմարիտ կենաց օրինակ մը նկատելով՝ ջանադիր ըլլանք անոր հետեւիլ իբրեւ մեր իսկ կենաց կանոնին եւ փառքին :

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՓՈՆԻ ՄԵՋ

Ճափոնի մէջ Բողոքական 33 կազմակերպեալ եկեղեցի կայ : Ասոնք վերջերս մեծ եւ արդիւնաւոր

ւոր ճիգեր թափեցին իրարու միանալու համար : Հաւանօրէն յուսալի չէ որ մեր Տէրոջը «որ ա- նոնք մէկ ըլլան» աղօթքը մօտ ապագայի մէջ ա-ւելի շատ իրագործուի հոն քան այլուր : Սակայն շատ շահեկան եւ յուսալից սկզբնաւորութիւն մը եղած է իսկապէս : Երիցական եւ Բարեկարգեալ վեց եկեղեցիներ միանալով կազմեցին «Քրիստոսի Եկեղեցին ի Ճափոն» 11,347 անդամով : Ամերիկեան եւ Անգղիական վեց Եպիսկոպոսական եկեղեցիներ միանալով կազմեցին «Նիւիորքի Սայ Քոքուայ» եկեղեցին 10,238 անդամով, որոնց մէջ հաշուուած են նաեւ մանուկներ : Մեթոտականներ եւ Մկրտա-կաններ դեռ զանազան մասերու բաժնուած կը մնան : Մեթոտական հինգ եկեղեցիներ 4,169 ան-դամ ունին եւ Մկրտական չորս եկեղեցիներ 3,454 : Ժողովական («Քուսիայ») եկեղեցիները Քրիստոսի Եկեղեցիէն անմիջապէս ետքը կու գան ունենա-լով 10,578 անդամ, եւ 20է մինչեւ 161 անդամով միւս վոքեր եկեղեցիները կը հասցնեն Բողոքական-ներու համագումարը 46,634ի, մինչ Հռոմէական Կաթոլիկներու թիւն է 55,825 եւ Յունադաւան-ներու թիւը 26,680 : Որովհետեւ այս վերջին եր-կու գումարներուն մէջ տղաք ալ հաշուուած են, հաւանօրէն Բողոքական եկեղեցիները համոզուած աւելի շատ նորադարձներ ունին քան միւս Կա-թոլիկ եւ Յունադաւան եկեղեցիները : Կրթական գործի մէջ Բողոքականները շատ երեւելի դիրք գրաւած են գիշերօթիկ եւ ցերեկեայ 150 դպրոց-ներով, որոնք 10,590 աշակերտ ունին : Հռոմէա-կան Կաթոլիկ եկեղեցին ունի 7 բարձր կրթարան եւ 70 նախակրթարան եւ արհեստագիտական դպրոց 5,816 աշակերտով, Յունադաւան եկեղեցին ալ՝ 2 դպրոց 72 աշակերտով : 1898ին Ճափոնի ամբողջ բնակչութիւնն էր 43,763,000, իսկ Բողոք. Քրիս-տոնեաներու համեմատական աճումը՝ գրեթէ 10 առ հարիւր :

Գ Ի Տ Ա Կ Ա Ն

ՀԻԻԾԱԽՏԸ ՏԱՐԱՓՈԽԻԿ

Բոլոր տարափոխիկ հիւանդութիւններուն մէջ թոքային հիւժախտը ամէնէն վտանգաւորն է : Աւելի շատ մարդիկ կը վարակուին անով քան ուրիշ տարիքի : Հիւժախտը արգելելու ամէնէն էական բանն է՝ ճանչնալ սա ճշմարտութիւնը թէ հիւժախտը տարափոխիկ հիւանդութիւններուն ա-մէնէն վտանգաւորն է : Զգուշութեան պահանջն է — հետեւանք սա մեծ ճշմարտութեան չգիտ-ցուելուն թէ հիւժախտը կը ծաւալի վարակուած

անձերէ — որ կը սպաննէ անյարմար բնակարանի մէջ բնակող եւ անյարմար կերպով կերակրուող անձերը : Այդ մեծ ճշմարտութեան չգիտցուիլն է որ կը սպաննէ հարուստները հակառակ անոնց լաւ բնակարաններուն եւ յարմար կերակուրե-րուն : Հասարակ ժողովրդեան այդ թանկագին գիտութեան յամր բայց աստիճան աստիճան ծա-նօթանալուն եւ ըստ այդ գիտութեան վարուե-լուն շնորհիւ է որ հիւժախտէ մեղմանումներու թիւը տարուէ տարի կը պակսի : Հանրութեան մեծ օգ-տին համար էական պայման է որ սոյն ծանօ-թութիւնը ստանայ իւրաքանչիւր հազացող հիւ-ժախտաւոր, եւ ըստ այնմ ապրի եւ կառավարէ ինքզինք, եթէ ոչ՝ ինք յարածամ վտանգի պատճառ կ'ըլլայ : Վասն որոյ հիւժախտաւորը պէտք է որ շուտով սորվի այդ ճշմարտութիւնը : Հիւժախտի ամէն մէկ դէպք պէտք է որ տեղեկագրուի, եւ ամէն մէկ տեղեկագրուած դէպքի աթիւ պարտի հրահանգ տրուիլ թէ ինչպէս արգելելու է նոյն իսկ հիւանդին ախտին յառաջացումը եւ ուրիշ-ներու վտանգումը :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Նիւ Եորքի նշանաւոր բժիշկ մը հետեւեալը կը գրէ մօրթը դարմանելու վրայ . Քիչեր կը գրու-նուին, որ կը հասկնան թէ մօրթը ինչ աստիճան պէտք ունի օգտւորման : Իմ հիւանդներուս մե-ծամասնութիւնը, անտարակոյս եմ թէ, իրենց ամբողջ մարմինը օդին չին ցուցներ մէկ անգամ Սեպտեմբերէ մինչեւ Յունիս : Արդ, ծիծաղելի եւ մեղադրելի է այս : Անձնասպանութիւն կը գործէ չսովորող մէկը, երբ կը հանէ իր զգեստները եւ կը պտըտի սովորական ջերմութեամբ սենեակի մը մէջ : Բայց զայս պարտի ընել աստիճան աստիճան, եւ մարմինը պէտք ունի «օդի լողանք» ընելու գէթ օրը անգամ մը, եթէ մօրթը իր պարտականու-թիւնը կատարելու է արիւնի եւ ջիղերու միջո-ցաւ : Միեւնոյն պատճառաւ մօրթը պէտք է որ ունենայ իր սոսորեայ ջրի լողանքը : Ես քիչերու կը յանձնարարեմ պաղ ջրի մէջ մխրձում : Կարծեմ տաք ջրի լողանքը խնայութեամբ ընելու է, բայց օրն անգամ մը ամէն մարդ պէտք է որ թրջուած լաթով մը սրբէ մօրթը, եւ յետոյ ուժով չփէ : Յուրտ ջուրը նախապատիւ է այս մասին, բայց ատոր, նման օդի լողանքին, պէտք է վարժու-թեամբ սովորիլ : Մարմնիդ մէկ մասը գաղջ ջրի մէջ դիր, մնացած մասը ծածկելով : Երբ սար-սուրը կը պակսի ունակութեամբ, մարմնին աւելի մեծ մէկ մասը ջուրը մտցուր մէկ անգամին : Երբ բաւական կը սովորի մարմինդ օդին եւ գաղջ ջրին,

հետզհետե ցածցուր ջրին ջերմութեան աստիճանը, մինչեւ որ կարող ըլլատ լուացուիլ պաղ ջրով: Թէեւ ընդհանրապէս սպունգի լոգանք կ'ըսուի. բայց սխալ է: Ես կ'ատեմ սպունգները: Սպունգները իրենց մէջ մանրէներ եւ աղտեղութիւն կը բնական պարունակել: Ձեռքերդ գործածէ, կամ, որ լաւագոյն է, կտաւի կտոր մը՝ որ չփում կուտայ եւ կրնայ եփուիլ լոգանքներուն մէջտեղ: Մէկ կտաւի կտորը մի գործածեր չարաթ մը, այլ՝ մաքուր մը առ երկու երեք օրն անգամ մը:

1902 ՏԱՐԻՆ ԻՆՉ ՇԱՀԵՑԱԻ
(Քաղաքային շէնքերէ)
(Յ. Յ. Մ.)

Մեր խորագրէն չհասկցուի թէ գրամական չափեր պիտի հաշուենք, թէեւ ամեն բան կրնայ վերջապէս չափագործուիլ. այլ համառօտ հայեցումով մը պիտի ներկայացնենք 1902ի կարեւոր նորութեանց կամ գիւտերուն վրայ:

Տարուան կարեւորագոյն գործն էր թերեւս Մարքոնիի անթել հեռագրին վերջնական յաղթանակը, այն է՝ կատարեալ յաջողութեամբ բանակցութիւն Ատլանտեանի մէկ եզերքէն միւսը: Շատ ջանքեր եղան ապացուցանելու թէ Մարքոնիի նոր գիւտ մը ըրած չէ, չափեր փորձեցին նմանողութիւններ եւ հետեւողութիւններ որոնցմով կը պարծենային, մինչ Մարքոնի լոկի կը շարունակէր իր փորձերը. ամիս մը անընդհատ յաջողութեամբ լուրեր կը փոխանակէր՝ աշխարհի ծանուցանելէ առաջ թէ ինչ աստիճանի հասած էր գործը: Ինչ կապակցութիւն որ ունի Սթիֆընսոնի անունը վայրաջարժ մեքենային հետ — թէեւ իր օրէն ի վեր հազարաւոր փոփոխութիւններ եղան անոր վրայ —, ինչ որ էր Էտիսըն ելեկտրական լոյսին եւ Պէլ՝ հեռաձայնին համար — թէեւ ասոնց վրայ շատ յաւելուածներ եղան —, նոյն կապակցութեամբ անբաժան պիտի մնան Մարտինի եւ Ալեքսանդր Գրամսը: Հինգ տարուան անխոնջ աշխատութեան այս արգասիքը աւելի պիտի զարգանայ, երբ արդիւնաւորի նաեւ անոր ջանքը, որով կ'ուզէ այնպէս մը իրարու համաձայնեցնել երկու կայաններ՝ որ ուրիշ կայան մը կարող չըլլայ անոնց բանակցութիւնները հաւաքել կամ գողնալ, թէեւ զրկող կայանէն ելեկտրական հոսանքներ երթան ամէն կողմ:

Յիսուն տարիէ ի վեր Բրիտանական Կառավարութիւնը կ'աշխատէր իր կալուածներու ամէն կողմերը հեռագրական հաղորդակցութեամբ միացնել իրարու հետ. սակայն 1902ի վերապահուած

էր այդ գործը կատարեալ աստիճանի մը հասցնել՝ ամբողջ աշխարհի շուրջը հեռագրական թել ունենալով: Ասոր գաղաթնակէտը եղաւ Խաղաղական Ովկիանոսի ընդծովեայ պարանը, որ Վանքուվըր կղզիէն (Հիւսիսային Ամերիկա) մինչեւ Փանինկ կղզին (Հարաւային Խաղաղական) 4,000 մղոն (6,400 քիլոմետր) երկայն մաս մը կը պարունակէ, աշխարհի էն երկայն պարանը:

Տարուան — եւ թերեւս շատ մը տարիներու — մեծագոյն ճարտարապետական գործն էր Ասուանի թումարը Նեղոսի վրայ՝ Գահիրէէ 600 մղոն (960 քիլ.) հեռու, որուն բացման հանգէնը կատարուեցաւ Դեկ. 10ին: Այս թումարին երկայնութիւնն է 2,000 մետր, հաստութիւնը 17 եւ բարձրութիւնը 308.39: Աւելի վարը ասոր կ'ընկերանայ Ասիւթի թումարը՝ Գահիրէէ 400 մղոն (640 քիլ.) հեռու, 900 մետրի չափ երկայն: Երկուքին ծախսուած է շուրջ 6 միլիոն Օսմ. ոսկի, սակայն մշակելի դարձած է 7,000 քառակուսի քիլ. տարածութեամբ երկիր մը, առ նուազն 90 միլիոն ոսկի արժէքով, որով երկրին տարեկան եկամուտը երեք միլիոն ոսկիի չափ կ'աւելնայ:

Մեծամեծ փոփոխութիւններ տեղի ունեցած են նաեւ փոխադրութեան միջոցներու մէջ. մանաւանդ Նիւ Եորք եւ Պերլին մեծ յաւելուածներ ունեցած են թէ՛ մակերկրեայ եւ թէ՛ ստորերկրեայ երկաթուղիներու: Երկայն միջոցի մը վրայ մեծագոյն արագութեամբ կ'ընթանայ Փարիզէ Բալէ տանող կառախումբը, որ 296 քիլոմետր հեռաւորութիւնը կը կտրէ երեք ժամէն: Ասոր մօտ կուգայ Նիւ Եորքէ Շիքագոյ տանող կառախումբը, որ 1,570 քիլ. ճամբայ կ'առնէ քսան ժամու մէջ: Իսկ մասնաւոր հարկեցուցիչ պարագաներու ներքեւ Նիւ Եորքէ Ալպընի տանող հսկայ վայրաջարժ յաջողած է ժամը 68 մղոնի (109 քիլ.) հաւասարող արագութեամբ սրանալ եւ տեղ տեղ, երբ ճամբան զառիվայր է՝ մէկ ժամը 83 մղոնի (133 քիլ.) հաւասարող ահարկու արագութիւնը կը ստանայ:

Շոգիին հետ կարեւոր մրցման մօտ է ելեկտրականութիւնը, որ հսկայաքայլ կը յառաջանայ: Զիով թրամուէյները արդէն իսկ պատմական անցելոյն վերաբերիլ սկսած են Վիէնայի, Պերլինի, Նիւ Եորքի եւ շատ ուրիշ քաղաքներու համար: Ելեկտրաշարժ կառքը ժամը մինչեւ 100 քիլ. կտրել յաջողած է եւ աւելին կը փորձուի:

Երկաթուղիներուն եւ ձիով կառքերուն մրցակից ըլլալու սահմանուած կը թուի ինքնաշարժ կառքը, որմէ լոկ Փարիզի մէջ կան 1,150 հատ:

Ասիկա շարժման մէջ կը դրուի շոգիով, կազով կամ ելեկտրականութեամբ, եւ լաւ պողոտաներու վրայ յաջողած է ապահով ճամբորդել ժամը 15էն մինչեւ 20 քիւ. արագութեամբ: Յորանսացին ժէնաթոյի կրցած է 100 քիւ. երթալ 80 վայրկեանի մէջ, ըսել է՝ արագ կառախուսքի մը հետ կրնայ մրցիլ, եւ կարճ միջոցի մը համար մինչեւ իսկ երկու քիլոմետր ճամբայ կտրած է 68 երկվայրկեանի մէջ, որ ժամը 106 քիլոմետրի կը հաւասարի: Դեռ այս կառքերը կատարելագործուելու կարօտ եւ դեռ զնով ալ անմատչելի են հասարակ մահ-կանացուներու:

Վաճառականական նաւատորմիցը նոր դարա-զուլ թացաւ Ատլանտեան հինգ մեծ ընկերու-թիւններու միացումով, որով շուրջ մէկ միլիոն տոկաոսաչափ տարողութեամբ նաւեր միօրինակ կանոնադրութեամբ եւ սակացոյցով մեծ ազդեցու-թիւն պիտի կրնան բանեցնել հրապարակին վրայ: Թէեւ շատ քանքեր եղան Գերմանիոյ մեծագոյն երկու ընկերութիւններն ալ լուծելու այս նոր դանդուածին մէջ, սակայն կայսրին անձնական ազդեցութեամբ արգիւնեցաւ: Մեծագոյն նաւը որ ծով իջաւ սոյն տարուան մէջ՝ Անգղիական Սէրէփ կոչուածն է 37,870 տոկաոսաչափ տարողութեամբ, եւ արագագոյնը Գերմանական Բալթիկ Վէլէֆ Բ. 45,000 ձիու զօրութեամբ եւ ժամը 24 ծովային մղոն ($44\frac{1}{2}$ քիլոմետր) արագութեամբ, զոր դեռ գերազանցած չէ ոեւէ նաւ: Աւելի մեծ եւ աւելի արագաշարժ նաւերու չինութեան ձեռ-նարկուած է:

Ելեկտրական փորձեր եւ գիւտեր անթիւ են: Կարելի եղած է մէկ թելի վրայէ 50,000 բառ հեռագրել մէկ ժամու մէջ եւ ուրիշ առթիւ մը յիշած էինք թէ պատկերներ ալ կրնան հեռագրուիլ: Թեպա յաջողած է ներածման գործիք մը հնարել, որով ելեկտրական հոսանքը մէկ երկվայրկեանի մէջ 100,000 անգամ կրնայ փոխանցուիլ: Գործիքին լիցքը 12 միլիոն ֆւլի հասած է եւ կարող եղած է գործասենեակէն 900 մետր հեռու խողովակէ մը, միայն օդը միջոց ունենալով, 2½ հարմետր երկայն կայծեր առնել: Տեսնենք ներկայ տարին ինչ նոր գիւտերով պիտի ձօնացնէ աշխարհը:

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ (Յ. Յ. Մ.)

Հրաբուխներ եւ կենդանիք: Մարթինիք կղզւոյն աղէտը զարմանալի կապակցութիւն մը ցոյց տուած է ստորերկրեայ անագին շարժումներուն եւ կենդանիներու զգայարաններուն մէջտեղ: Կ'ըսուի

թէ Մարթինիք բոլոր կենդանիները Ապրիլի սոսկալի աղէտէն օրեր առաջ սկսած են վրդովուիլ: Ձիեր եւ արջառներ չեն ուզած կառավարուիլ: Ծուները շարունակաբար կը կողկանձէին եւ վախ ուրիշ նշաններ կը ցուցնէին: Հրաբուխի շրջակայքէն բոլոր օձերը հեռացան եւ թռչուններ դադարեցուցին իրենց դայլայլը: Ըստ Պիւրիսի նկարագրութեան Յ. Տ. 79ին, երբ Պոմպէի եւ Հերքուլանիս քաղաքները աւերեցան Վեսուվի ժայթքումներով, նմանօրինակ նշաններ նշմարուեցան կենդանիներու վրայ՝ աղէտէն օրեր առաջ: Կը թուի թէ մագնիսական փոփոխութիւնները, որ զուգընթաց են այս բորբոքումներուն, զգալի են կենդանիներու համար եւ անոնք անհանգիստ կ'ըլլան, հարկաւ առանց գիտնալու թէ ինչո՞ւ:

Լճեր: Լոնտոնի վրայով տեղեկութիւն կու տայ Գաղաքապետութեան նոր տարեգիրքը 800 էջ պարունակութեամբ: Բուն Լոնտոնի կոմսութիւնը ունի 4,500,000 բնակիչ, իսկ ամբողջ քաղաքը իր արուարձաններով՝ այժմ 6,585,000: Տասը տարուան մէջ բնակիչներու թիւը աւելցած է 950,000: Թէեւ չքաւորութիւնը կը նուազի, դեռ կան 123,520 հոգի որ նպաստներ կ'ընդունին: Արեւելքի թիւը յառաջացած է, մինչ 1890ին 100,000 բնակչէ 537 ձեռքակալուած էին արեւելքի թիւն պատճառաւ, 1900ին սոյն համամասնութիւնը հասած էր 846ի: Յիմարներու թիւն է 21,848:

ԱՅԼԵՒԱՅԼՔ

ՎՆԱՍ ԶԿԱՅ ՓՈՐՁԵԼՈՒՆ ՄԵՋ

Ստուգիւ չկայ լիսո հետեւեալը փորձի դնելու մէջ, եթէ մարդ անոր յաջողութեան բաղձալու պարագաներու ներքեւ կը գտնուի: Մր. Ուէնթութուրթի Ամերիկացին հաստատապէս ապացուցած է սա ճշմարտութիւնը թէ երաժշտութիւնը կովու մը կատաղի ոգին ամոքելու հմայքն ունի: Ճես կով մը ունէի, « կ'ըսէ Մր. Ուէնթութուրթի, «որ արտաքոյ կարգի անհանգարտ էր կթելու առան,» — Մր. Ուէնթութուրթի կը խօսէր Միսուրիի մէջ կաթնարանի տէր անձանց համաժողովին առջեւ — «եւ այս էր կերպը որով կառավարեցինք զայն: Հարկ էր կապել զանկա գոմին մէջ մինչ երկու տղաքս պիտի կթէին զայն, Իմ տղաքս լաւ երգիչներ են, եւ չեն կրնար երգելու փորձութեան դիմադրել գործելու առան ալ: Օր մը սկսան երգել ընտանի երգ մը մինչ կը կթէին կովը, եւ շատ զարմացան որ, կովը յանկարծ հանդարտեցաւ եւ կեցաւ ամենայն հլուութեամբ: Ասկէ ետքը տեսան

որ հարկ չէր կապել զանիկա, եւ ան կը կանգնէր բակին մէջ համբերութեամբ, մինչ կ'ընկու գործը կը կատարուէր, ցորչափ կը լսէր տղոց երգին ձայնը։»

Մը. Ուէնթուրթի հայ խօսքերէն ներշնչուած եկաւ ունկնդիրներէն մէկուն, որուն մանկութիւնը Զուիցերիոյ լեռներուն մէջ անցած էր, եւ ոտք ելլելով ըսաւ, «Զուիցերիոյ մէջ այն մարդը կամ կ'ընէր, որ լաւագոյն երգիչ է, միշտ ամէնէն մեծ վճարումը կ'ընդունի մեր կաթնարանի ագարակներուն մէջ։ Անոնք կրնան կ'ընէր ամէնէն վայրագ կողերը եւ հանդարտ կանգնեցնել։ Կարծեմ, երգելը աղէկ է։»

ՏՐ. ԲԸԹՃՊԸՐԹ ՀՈՒ Ի ՍԵՅԼԱՆ

Այս տարուան Պարոզ-Հէսքէլի ճառերը, զորոնք խօսելու համար Միութեան Աստուածաբանական ձեւարանի նախագահ Հոլ արտասահման գնաց անցեալ տարի, Սէյլանի մէջ սկսուեցան վերջին Նոյ.ին, եւ հետզհետէ պիտի խօսուին Հնդկաստանի այլեւայլ կողմերը։ Սէյլանի մէջ խօսուելիքները կը խօսուին Ուէսլեան Գոլէճի սրահին մէջ Ի Բոլոմպո։ Բոլոմպո Օղլէնէն կը տեղեկանանք թէ Տր. Հոլ սքանչացում կը հրաւիրէ իր վրայ, որու արժանի է իր նշանաւոր կարողութեամբ։ «Ան է տիպար բանախօս մը եւ ատենաբան՝ բառին բուն նշանակութեամբ,» կ'ըսէ տեղեկագիրը։ Լման մէկ ժամ իր նիւթին — Բրիտանիայի Հասարակական Բրիտանիայի Փորձաքննութիւն — վրայ խօսեցաւ ամենամաքուր լեզուով ճառ մը իր ուշիմութեամբ, եւ տրամաբանութեան ու փիլիսոփայական մտածութեան խորիմաստ եզրակացութիւններով ճոխացած, եւ համոզիչ իր մէն մի պարբերութեան մէջ, Հոն ներկայ էր կղզիին բոլոր դասակարգերուն եւ դաւանանքներուն ներկայացուցիչներէն բազմութիւն մը։ Անժխտելի է թէ Տր. Հոլ կուսակցութեան մարդ է, բայց չաբաթ օր ոչինչ աւելի հիւսնալիօրէն յայտնեց քան իր զգացումները արտայայտելու սքանչելի արուեստը եւ ճարտարութիւնը առանց ցուցամոլութեան երեւոյթի եւ առանց վիրաւորելու այն բազում եւ զանազան կրօններուն ներկայացուցիչներէն ոեւէ մէկուն զգացումները։

ՔԵՆԹԻՉԻ ՔԱԹԱՌՔԱ ՃԱՓՈՆՅԻՆ

Տոչիշիայի (Ճափոնի Բրիտանիական մեծ Գոլէճին) նոր նախագահը, Պատուարժան Քէնթիչի Բաթառքա, նշանաւոր պատմութիւն մը ունեցած է։ Անիկա լսողներուն առաջիններէն մէկն էր երբ

Աւետարանը քարոզուեցաւ առաջին անգամ անոր բնիկ գաւառին մէջ։ Մկրտուեցաւ իրեւ անգամ Երիցական եկեղեցւոյն գրեթէ քսանհինգ տարի առաջ, եւ յուս յետոյ սարկաւագ ձեռնադրուեցաւ։ Առաջին խորհրդարանին անգամ ընտրուեցաւ ասկէ տասներկու տարի առաջ եւ, կարճ միջոցի մը բացառութեամբ, շարունակեց անգամ մնալ այդ մարմինն մինչեւ անոր լուծումը, որ տեղի ունեցաւ մօտ օրերս։ Երբ քանի մը տարի առաջ Երեսփոխանական Ժողովին նախագահ անուանուեցաւ, անոր բարեկամներէն ու մանք յորդորեցին զանիկա հրաժարիլ Երիցական եկեղեցւոյ պաշտօնութենէն, պատճառելով թէ թերեւս այս՝ արգելք պիտի ըլլար իր նախագահ ընտրուելուն։ Բայց անիկա պատասխանեց թէ աւելի կ'ուզէր Եկեղեցիին մէջ սարկաւագ մնալ քան նախագահ Երեսփոխանական Ժողովին, եթէ իրեն հարկ ըլլար ընտրութիւն ընել։ Հիմա այդ մարմինն նախագահն է տարիներէ հետէ, եւ իր սովորութիւնն եղած է, ինչպէս կ'ըսէ ինք, միշտ քանի մը վայրկեան լինի աղօթքի նուիրել՝ Աստուծոյ օգնութիւնն ու առաջնորդութիւնը հայեցելու համար ամէն առաւօտ, երբ առաջին անգամ կ'երթայ նստիլ նախագահի աթոռը։ Նաեւ այս ժամանակին մէկ մասին մէջ չաբաթ անգամ մը Բրիտանիական հոգեւոր պաշտամունք կ'ընէ իր պաշտօնական բնակարանին մէջ խորհրդարանի շէնքերուն դիմացը, զրկելով իր պաշտօնական այցաքարտերը իրեւ հրաւիրագիր երեւելի մարդոց, պաշտօնական անձերու եւ ուրիշներու, եւ քաղաքին մէջ գտնուող եռանդնոտ հովիւները կը հրաւիրէ Աւետարանը քարոզել հոն։ Երբեմն փափաք զգացած է քաջուրի քաղաքական կեանքէ, եւ իր մնացած տարիները աւելի ուղղակի նուիրել Բրիտանիական ծառայութեան ձեւի մը։ Կը յուսայ թէ մօտաւոր ապագայի մը մէջ իր ամբողջ կեանքը պիտի նուիրէ Տոչիշիայի, որուն նախագահութեան ընտրուած է վերջերս։

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

(Յ. Գ. Գ.)

Ինչ ինչ քաղաքներու մէջ Բարեկենդանին առթիւ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ իրենց երեսները դիմակներ անցնելով եւ տեսակ տեսակ հանդերձներ հագնելով փողոցներուն մէջ կը կաքաւեն եւ խեղկատակութիւններ կ'ընեն։ Եւրոպական լեզուներու մէջ այս հանդէսներուն գալուստ անունը կը տրուի, որ կը նշանակէ «մսեղէն կերակուրներու հրաժեշտ տալ»։ Այս սովոր

րութիւնը կռապաշտութեան ժամանակներէ մնացած է, եւ այդ կրօնքներուն մէջ հեշտութեան եւ զուարճութեան չաստուածներուն համար սոնախմբութիւն սահմանուած էր որ տարուան մէջ մէկ երկու անգամ տեղի կ'ունենար: Եւ այդ տեղերէն հանրութեան թոյլ կը տրուէր իրենց ցանկութիւնները յագեցնել սանձարձակ: Այդ խեղկատակութիւնները գործողները, չճանչցուելու համար, իրենց երեսներուն դիմակներ կ'անցընէին: Հին ժողովուրդներէն ոմանք, երբ Քրիստոնէութիւնն ընդունեցին, այս սովորութիւնը պահեցին, եւ Մեծ Պահքին նախորդ շաբթուան մէջ դեռահասներ դիմակներ կրելով փողոցներու եւ տուններու մէջ մինչեւ կէսգիշեր ամէն տեսակ խեղկատակութիւններ կը գործէին:

Այս հանդէսներուն ազդեցութիւնը յոյժ վնասաբեր եղած է հանրութեան բարոյականին: Անցեալ դարերու մէջ Հռովմայ Պապերը, թէպէտ աշխատած են մասնաւոր կանոններով ասոնց յոգի ազդեցութեան առաջն առնել, կարող եղած չեն սակայն բոլորովին յաջողիլ: Կան շատեր որոնց նկարագիրը իրենց դէմքերուն վրայ միայն կը գրտնուի, եւ ուստի երբ իրենց երեսները կը ծածկեն այդ դիմակներուն ներքեւ, այլ եւս իրենց սրտին չարութիւնները գործադրելու արգելք մը չեն զգար:

Այս հանդէսներուն կ'պոլսոյ Քրիստոնեայ հասարակութեան վրայ ըրած յոռի ազդեցութիւնը եւս յոյժ բացայայտ է: Բարեկենդանի հանդիպող Տէրունական սուրբ Օրը փոխանակ սուրբ պահելու, Քրիստոնեայ երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ երբ առաւօտէ մինչեւ իրիկուն խեղկատակութիւններ ընելով կը պտըտին տունները եւ փողոցները, եւ սլաքով տղաքներ խումբ խումբ անոնց ետեւէն երթալով անոնց ըրած զրաբանութիւններուն եւ անվայել արարքներուն հանդիսատես կ'ըլլան, կը հաշուենք թէ մեր հասարակութիւնը բարոյական ինչպիսի վնաս կը կրէ: Միթէ նոյն իսկ իրենց առջեւ իրենց անձնական արժանապատուութիւնը չեն կորսնցնիր այնպիսիք, որ այն դիմակներուն ներքեւ կը գործեն այնպիսի բաներ զորոնք պիտի չկրնային ընել բաց եւ անպատրուակ երեսով: Նաեւ միթէ ակնածանքի եւ պատկառանքի զգացում կը մնայ զղջման եւ ապաշխարութեան համար պատրաստուող հասարակութեան մը դեռահասներուն մէջ, մինչ այն վսեմ շաբթը կը սկսուի այսպիսի խեղկատակութիւններով: Այսպիսի բաներ Մեծ Պահքը համար ոչ թէ բարեպաշտական զգացումներ՝ այլ խոստովանութեան պէտք ունեցող մեղքեր կը հայթայթեն: Աւելին կայ: Այն-

պիսի ժամանակի մը մէջ երբ յոյժ լրջութիւն եւ պատկառանք կ'ակնկալուի, մեր դեռահասները կ'պոլսոյ փողոցներուն մէջ ուրիշ կրօնքներու պատկանող մեր հայրենակիցներուն առջեւ այդ խեղկատակութիւնները գործելով ո՛չ ապաքէն կ'աղարտեն իրենց պատիւը եւ նախատինք կը բերեն մեր սուրբ կրօնքին: Եւ արդ, մինչ այս է իրաց վիճակը, միթէ եկած չէ՞ ժամանակը որ մեր քահանաները, վարդապետները, «եպիսկոպոսցու»ները, միով բանիւ՝ մեր բոլոր եկեղեցականները եւ եկեղեցասէրները, իրենց աղու ձայները բարձրացնեն կռապաշտութեան մնացած սոյն վնասաւար սովորութեան դէմ:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ՊԵՆՏԵԿՈՍՏԷՆ ԱՅՆԹԱՊԻ ՄԷՋ

(Շաբ. շաբաթ. Իէ-էն)

Ընթրիքէն վերջ աղօթքի ժողովը կը վերսկսի եւ կը տեւէ աւելի քան երեք ժամ: Սիրտերը ցնծութեամբ կը զեղանին, դէմքերը լրջացած՝ ներքին անճառելի խաղաղութիւն մը արտափայլող քաղցրութեամբ մը կը շողան: Աստուածային բուրուժ մը ամբողջ մթնոլորտը լեցուցած է: Ժարդ կը զգայ թէ ա՛լ երկրի վրայ չէ, հապա երկինքը: Կը շարունակեն աղօթքներ, երգեր, վկայութիւններ եւ հրաւերներ անդարձ մնացողներուն: Մէկը կ'ըսէր. — Ես անաստուած էի տարիներէ ի վեր, բայց հիմա Աստուած բացաւ իմ աչքերս, տեսայ զինքը ու հաւատացի: Ուրիշ մը կ'ըսէր. — Եթէ մէկը ասկէ առաջ հարցնէր ինձի թէ Աստուծոյ գոյութիւնը ինչպէս կ'ապացուցանես, պիտի ըսէի՝ Անոր գործերէն: Բայց հիմա կ'ըսեմ՝ Իմ փորձառութեանս մէջ կը տեսնեմ զԱստուած: Երրորդ մը կ'ըսէր. — Ամէնքդ զիտէք թէ հինգ վեց տարիներու գոյճական կեանքիս մէջ եւ ոչ մէկ անգամ իսկ բերանս բացած եմ աղօթքի ժողովներու մէջ, մեռնիլը աւելի դիւրին էր ինձ քան զայդ ընելը: Բայց հիմա ձեր ամէնուն առջեւ կը վկայեմ եւ բիւրաւորներու առջեւ ալ վկայելու պատրաստ եմ ինչ որ Յիսուս ըրաւ ինձի համար: Կոյր էի ու աչքերս բացաւ: Չորրորդ մը կ'ըսէր. — Ես ցարդ կը կարծէի թէ բարի ըլլալը Քրիստոնեայ ըլլալ է: Բայց հիմա կը տեսնեմ թէ վերջինը առաջինէն անհունապէս բարձր է, ու ճշմարիտ բարութեան իսկական աղբիւրը:

Այսպիսի վկայութիւններու շարքը կարելի էր շատ երկարել, բայց յիշելով թէ պարբերականի մը անձուկ էջերու սահմանին մէջ ենք, պիտի անց-

ներքև ուրիշ դէպքերու : Սա միայն ըսենք թէ նորադարձներուն այսօրինակ որոշ վկայութիւնները, թէ՛ գոլէճին եւ թէ՛ եկեղեցիներուն մէջ, անդիմադրելի ազդեցութիւն մը ունեցած են եւ կ'ունենան բոլոր անդարձներուն վրայ : Այդ վկայութիւններու զօրութեամբ շատեր անձնատուր եղած են Աստուծոյ եւ շատեր ալ սկսած են լրջօրէն խորհիլ խնդրին վրայ : Հիմա գոլէճի բովանդակ աշակերտութեան մէջ շատ փոքր թիւ մը կը կազմեն անոնք որ անձնատուր եղած չեն Աստուծոյ : Նորադարձ աշակերտները զարմանալի եռանդով մը կ'աշխատին այսպիսիներու համար : Հոգեւոր կեանքի մէջ մտնող աշակերտներէն անոնք որ անցնալին մէջ խարդախութիւն ըրած էին իրենց քննութիւններուն ժամանակ, եկած եւ խոստովանած են ուսուցիչներուն եւ պատրաստականութիւն յայտնած են երկրորդ քննութիւն տալու : Այս տեսակ խարդախութիւններէն ոմանք հինգ վեց տարի առաջ պատահող բաներ են : Նորադարձ աշակերտներէն մէկը խղճահարութիւն մը կ'ունենայ, երբ կը յիշէ թէ մէկուկէս տարի առաջ իւր անցագիրը արձանագրել (վիզէ) տուած չէր : Իսկոյն կ'առնէ անցագիրը եւ Տեղակալին կը ներկայանայ, ու խոնարհաբար խոստովանելով իր սխալը՝ օրինաց տրամադրութեան կը յանձնէ ինքզինքը : Տեղակալը կը խոստանայ արժանը տնօրինել երկու օր վերջը : Հիմա աշակերտներու առօրեայ կեանքին մէջ մեծ փոփոխութիւն կայ : Անկանոնութիւնները գրեթէ ի սպառ դադրած են : Եթէ մէկը սխալամբ անկանոնութիւն մը ընէ ու վարժապետը նշմարած չըլլայ զայն, իսկոյն կ'երթայ եւ կը խոստովանի զայն վարժապետին՝ խնդրելով որ անկանոնութեան նիշ մը տայ իրեն : ու անոնցմէ ոմանք քանի մը շաքար առաջ նշանաւոր էին իրենց չարածճիւղութիւններով :

Խօսք մըն ալ գոլէճի նկատմամբ, ու անցնինք եկեղեցիներու վիճակին : Զկարծուի թէ աշակերտներու մէջ տիրող այս հոգեւոր շարժումը ուսուցչական մարմնոյն մասնաւոր ջանքերուն ծնունդն է : Անշուշտ աղօթքի եօթնեակի միջոցին գոլէճի մէջ տեղի ունեցող ժողովները մեծ ազդեցութիւն ունեցան միտքերը պատրաստելու մասին : Բայց այդ ժողովներու առաջնորդը միշտ միեւնոյն անձն եղաւ եւ ուրիշ ուսուցիչներ գրեթէ ընաւ մասնակցութիւն չունեցան : այնպէս որ ուսուցչական մարմինը իբրեւ մարմին մը գրեթէ երբեք բաժին մը չէ ունեցած ներկայ շարժումը արտադրելու մէջ : Ընդհակառակն գոլէճի աշակերտաց ու եկեղեցիներու մէջ տիրող այս հոգեւոր շարժումը մեծ

ազդեցութիւն ունեցած է անոնց վրայ եւ մղած է զանոնք համոզումներու ու կեանքի նորոգութեան : Այս եղած է շատերուն խոնարհ խոստովանութիւնը :

Գալով եկեղեցիներու վիճակին, ինչպէս վերը յիշեցինք, անոնցմէ մին արդէն հզօրապէս զգացած էր Հոգիին ցնցումը եւ գոլէճին ալ հաղորդած էր զայն : Բայց աղօթքի եօթնեակին ամբողջ տեւողութեան մէջ Աւետ. միւս երկու եկեղեցիները գրեթէ ընաւ ցնցում ունեցած չէին : Երկրորդ շաբթուան սկիզբը սակայն, Հոգին սկսաւ անոնց մէջ ալ զօրութեամբ գործել : Աստուած գոլէճին եւ ապա միւս եկեղեցիէն քանի մը կայծ նետեց անոնցմէ իւրաքանչիւրին մէջ եւ անոնք ալ սկսան հրդեհիլ : Աւետ. երեք եկեղեցիներուն մէջ ալ աղօթաժողովները կը շարունակեն շաքարներէ ի վեր : Այս հինգերորդ շաքարին է եւ տակաւին ամէն ժողով իւր նախորդները կը զերազանցէ թէ՛ ներկաներու թուով եւ թէ՛ ջերմեանդութեան աստիճանով : Դեռ հոգեւոր շարժման ուժգնութիւնը իւր զագագթնակէտին հասած չէ կը կարծենք : Եկեղեցիներէն միոյն մէջ բազմութիւնը այնչափ կը խոնուի որ մինչեւ անգամ հարկ կ'ըլլայ ա'լ դռները փակել ու մէկը չընդունիլ ներս : Դուրսը մնացողները պատուհաններէն կը կախուին լսելու համար : Աղօթաժողովներու այս ընթացքին մէջ ամեն օր նորանոր դարձեր տեղի ունեցած են ու կ'ունենան թէ՛ այրերէն եւ թէ՛ կիներէն : Զմռռանք փակագծի մէջ յիշել թէ հօս կիները այրերու չափ ազատութիւն կը վայելեն ժողովներու մէջ աղօթելու կամ խօսելու մասին : Եւ երբեմն կը պատահի որ ժամանակին մեծ մասը կիները կը գրաւեն : Դարձի եկողներուն մէջ կան մեծահարուստ անձնաւորութիւններ, գիտուններ, բժիշկներ, միջին ու աղքատ դասակարգէն շատեր, մեղաւոր կեանքի մը բոլոր աղտոտութիւնը փորձողներ, նաեւ բարի, եկեղեցասէր ու պատուաւոր մարդեր : Դարձեր կան որ պարզապէս հրաշալի են : Եւ այս նորադարձներուն առաջին քայլերը շանթահարիչ ազդեցութիւն մը ունեցած են բոլոր լսողներուն վրայ : Ասոնք իրենց դարձին հետեւեալ օրն իսկ ձեռնարկած են հատուցում ընել իրենց գործած անիրաւ արարքներուն համար : Եղան հարուստներ, որոնք 50, 100, 200 ոսկին միանուագ վճարեցին իրենցմէ անիրաւուած մարդերու, ան ալ խոնարհ խոստովանութիւններով : Վերջին շաքարի ամեն առաջին չորս օրերուն մէջ 300 ոսկի անցաւ երէցի մը ձեռքէն՝ անիրաւուածներուն հատուցանելու համար : Բայց քիչ հատուցումներ կան

որ երէցներու ձեռքով կը կատարուին : Ժողովուրդին ամէն դասակարգերուն մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք որ այս միջոցիս խոնարհ խոստովանութիւններով ներում խնդրած են իրարմէ ու դրամական հատուցում ալ ըրած : Նորադարձ հարուստներէն մին կ'երթայ իր հաշիւը յարգարել մեծահարուստ ոչ-Քրիստոնեայ անհատի մը հետ, եւ խոնարհութեամբ կը խոստովանի անոր թէ անիրաւութեամբ սաչափ դրամ շորթած էր անկէ Ժամանակին, ապա կը հանէ դրամը ու անոր առջեւ կը դնէ : Ոչ-Քրիստոնեայ հարուստը կը մերժէ ընդունիլ այդ դրամը, բայց նորադարձը կը պնդէ ու կը վճարէ զայն, խոնարհութեամբ ներում խնդրելով միանգամայն : Այս դէպքը միակը չէ իր տեսակին մէջ. ու այս կերպով Աստուած կը փառաւորուի անոնց առջեւ : Հիմա Այնթապի մէջ շատ կան Զաքէոսներ, որոնց կեանքով Քրիստոս կը փառաւորուի :

Այնթապ

Ն. Ս. Պ.

ԵՐԶՐՈՒՄԷ

«Ասիկա ըրէ՞ք զիս յիշուու համար» Դու. Ի. Բ. 19. Նախնի եկեղեցւոյն յաճախ Հաղորդութեան Սբ. Խորհուրդը մատակարարելու օրհնեալ սովորութիւնը ակներեւ է Սբ. Գրոց մէջ : Սակայն չեմ գիտեր ինչո՞ւ ներկայիս մէջ մեր Աւետ. եկեղեցիներէն շատեր անհոգութեամբ կը վերաբերին դէպ այդ Սբ. Խորհուրդը : Ինչ պատուիրեց մեզ մեր սիրելի Փրկիչն երբ կը հաստատէր զայն : «Ասիկա ըրէ՞ք զիս յիշուու համար» Ուրեմն ինչո՞ւ «չընենք զայն» գոնէ Անոր հրաշափառ մէկ երկու տօններուն առթիւ . զոր օրինակ՝ Սբ. Ծննդեան, Զատիկի եւ Համբարձման : Կը հաւատամ թէ ո՞րքան յաճախ բացուի Տէրոջը Ընթրեաց Սեղանը, այնքան հոգեւոր մեծ մխիթարութիւն պիտի ներշնչէ հաւատացելոյն, քանի որ կը յիշէ անով հաւատացեալն իր սիրելի Փրկիչին պատարագութիւնը, զոհագործութիւնը իրեն եւ իրեն նման մեղաւորաց համար : Տեղւոյս Հայ Աւետ. եկեղեցին իբր 8 ամիսներ առաջ Հաղորդութեան Խորհուրդն մատակարարած էր եւ 21 երկսեռ անդամներ ընդունած եկեղեցւոյն մէջ (Տես Աւետ. Բ. 1902 թիւ 25) : Նախորդ կիրակի եւս — Փետր. 8 (Ն. Տ.) — բացուեցաւ կրկին Տէրոջը Ընթրեաց Սեղանը ի մեծ ուրախութիւն եկեղեցւոյն երկսեռ անդամոց՝ ձեռամբ Վեր. Մր. Բոպլըրդ Ս. Սթէյփըլթընի :

Արդէն նոյն օր ժամը 6ին (Ը. Թ.) երկսեռ ստուար բազմութիւն մը գրաւած էր աղօթատան նստարանները եւ շատեր ստիպուեցան ոտքի վրայ մնալ : Պաշտամունքը սկսաւ 270րդ երգով, որմէ վերջ բոլոր հաւատացեալք յոտնկայս ի Գ. Սաղմոսն արտասանեցին եւ Պատ. Արփիար Աստուծոյ ներկա-

յութիւնը խնդրեց : Յետոյ Յովհ. Ժ. Գլուխը կարդացուեցաւ եւ 56րդ երգը երգուեցաւ : Ապա Ամերիկեան դպրոցի որբերէն 3 պատանիք եւ Բողոք. Ժողովրդէն օրիորդ մը եւ տիկին մը հրապարակաւ իրենց հաւատոյ դաւանութիւնը տուին եկեղեցւոյն միանալու համար :

Մր. Սթէյփըլթըն Ամերիկեան գեղեցիկ եւ պատշաճ սովորութեան մը հետեւելով, որ մեծ տպաւորութիւն ըրաւ ունկնդրաց վրայ, նախ իր հաւանութեան աջը տուաւ վերոյիշեալ որբերէն առաջինին ու ըսաւ : «Արշաւիր, աշխարհի մէջ նեղութիւն պիտի ունենաս, բայց քաջասիրտ եղիր, Փրկիչդ ըսաւ : Ես աշխարհին յաղթեցի» : Ապա մնացեալներուն ալ կարգաւ իր հաւանութեան աջը երկնցնելով տուաւ երկրորդին Յովհ. Ժ. 16 համարը եւ երրորդին Յովհ. Ժ. 4, Օրիորդին՝ Յովհ. Ժ. 14 եւ Տիկինին Յովհ. Ժ. 27 : Ասկէ վերջ եռանդազին աղօթեց այս նոր անդամոց համար :

274րդ երգը երգուեցաւ եւ Մր. Սթէյփըլթըն ամիոյի ու իմաստալից քարոզ մը խօսեցաւ Հաղորդութեան վրայ : Յետոյ ըստ պատուիրանաց մեր սիրելի Փրկիչին առաւ, կտրեց հացը ու եկեղեցւոյ անդամք մասնակցեցան 63րդ երգին երգուելէն վերջ Պատ. Արփիար խօսեցաւ գինւոյ բաժակին վրայ եւ աղօթքով մը վերջացուց : Պատ. մխիթնարը բաժակն ալ մատակարարեց : Օրհնութեան երգով մը վերջացաւ սուրբ հանդէսը :

Էրզրում, Փետր. 10 (Ն. Տ.) 1903

Բ. ԱՐԵԱԿ

ՎԵՐԱՔՆՆԵԱԼ ԵՐԳ

Էջ 153,

Թիւ 16 (Սէյլէմ)

1. Քըննողդ համայնից, ով Տէր իմ Աստուած, Գիտես դուն մեղքերս գաղտնի դորձըւած : Աչքէդ յարարութուն ոչ մէկ ծածուկ բան Կրնայ վերիպիլ, թէպէտ աննըշան :
2. Ամէն տեսակ մեղք խօսքի, խորհրդի, Որով խեղճ հոգիս յաճախ կը խռովի, Գրքիդ մէջ անջինջ գրուած կը մընան Մինչեւ դայ վերջին անկող դատաստան :
3. Ահա ես համակ զգուած իմ անձէս, Վըստահ քու գըթոյդ, կու գամ միայն քեզ : Զնջէ, Տէր, մեղքերս մինչդեռ չեմ մեռած, Ըրէ զիս ժառանգ կեանքի եւ փառաց :
4. Յիշէ այն մեծ գին, որով Տէր Յիսուս Կամաւ վըճարեց բոլոր պարտքն հոգւոյս : Անոր արիւնով սուրբ եւ պատուական Մաքրէ զիս, ըլլամ զաւակ քեզ արժան :

Քրիստ. Ե. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9½ ին (Ը. Թ.), ի Բէսթ, Գումգափու : Խորհրդածութեան նիւթն է Միք. 2. 8 :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք . Վեհ . Սուլթանը իր մեծանուն նախնիքներէն էր թողրուլի անունով պատուանշան մը հաստատեց որ աստիճաններ եւ ժապուէն չունի, այլ միայն մէկ աստիճանէ կը բաղկանայ եւ ոսկի շղթայով մը կը կախուի վիզէն : Այս պատուանշանը կը տրուի վեհապետներու , նաեւ այնպիսիներու որոնց առ Վեհ . Սուլթանն մատուցած արտասովոր ծառայութիւնները ծանօթ ըլլան : Ի դէպ մահու , կը մնայ ժառանգորդներուն , առանց կախուելու այլ իբրեւ պարծանք ընտանեաց : Պիտի ունենայ աստղի ձեւ եւ 12 Բւլբւլ , անկիւնները 12 աստղով : Մէջտեղը պիտի գտնուի էրթողրուլ բառը , մէկ կողմը էրթողրուլի Մեծ Ասիայէ գաղթելուն թուականը , միւս կողմն ալ պատուանշանին Վեհ . Սուլթանին կողմէ հաստատման թուականը : — Հայտարարայի Բժշկական Վարժարանին շինութիւնն ամբողջացնելու համար Երկրագործական Դրամատունը 20,000 ոսկի պիտի տայ բարձրագոյն հրամանով : — Մայրաքաղաքիս մէջ մորթային ախտերու յատուկ հիւանդանոց մը կառուցանելու յատկաձեւին պատրաստութիւնը Կայս . Բժշկական Ժողովին յանձնուած էր : Այդ ժողովը վերջերս Մեծ Եպարքոսին մատոյց իր տեղեկագիրը : — Մեր հրապարակին վրայ վերջերս զրոյց չըլեցաւ թէ 100,000 ոսկիի բացով անանկութիւն մը տեղի պիտի ունենայ : Սակայն յետոյ հասկցուեցաւ թէ բոլոր իրողութիւնը սա է . Առեւտրական մեծ հաստատութիւն մը , որ մայրաքաղաքիս մէջ ալ գործ ունի եւ որու կեդրոնը Լահէի մէջ է , պատճառով մը իր վճարումները դադրեցուցեր է միայն : — Ամերիկացի զբոսաշրջիկներ բերող շոգենաւերուն երկրորդը , Քայլերէն Մարէն Թէրէշէն , ժամանեց անցեալ շաբթու : 13,000 տակառաչափ տարողութիւն եւ 525 ոտք երկայնութիւն եւ 3 ծխնելոյզ ունի : Նաւահանգիստէն մեկնելէն առաջ 7,000 քաշ միս , 800 հնդկահաւ , 18,000 հաւկիթ , 1,000 քաշ սուրճ եւ ուրիշ բաներ գնեց :

Բոմբէյի Նահանգներ . Այս շաբթու ալ մեծ փութով յառաջ տարուեցաւ գործադրութիւնն այն բարենորոգումներուն , որոնց ձեռնարկուած է այս նահանգներուն մէջ բարձրագոյն հրամանով : Դարձեալ շատ աւազակներ ձերբակալուեցան : Անոնց պարագլուխներէն Եանքովի մէկ ընկերն ալ Աթէնքի մէջ ձերբակալուելով վտարուեցաւ Յունաստանէ : — Մանասթըրի նահանգը յանձնախումբ մը զըր-

կուեցաւ , որպէս զի զինուորական տրոց բաշխումը արգարութեամբ կատարուի : — Գոսովայի կուսակալութեան ալ հրամայուեցաւ զոհուած կենդանիներու մորթերը վաճառել եւ հասոյթը Հիւճաղի երկաթուղին շինութեան յատկացնել : — Ձեռնհաս իշխանութիւնը յարմար դատած է Մէ.Ֆ. տուհ պէյի շնորհել Իւսկիւպի մէջ թրամուէյի գծի մը շինութեան արտօնագիրը :

Ուրէշ Նահանգներ . 317 տարւոյն Օգոստոսի սկիզբէն մինչեւ Յունիւի վերջը վեց ամսուան մէջ Իդմիր 332,874,967 դահ . արժողութեամբ ապրանք արտածած է իբր 20 երկիր , եւ ներածած է 186,414,031 դահ . արժողութեամբ ապրանք . ամէնէն մեծ առեւտուրն ըրած է Անգղիոյ հետ : Հնդկական տանի , Ձինու , Ճափոնի եւ Աւստրալիոյ հետ ալ ունեցած է առեւտուր : — Նկատելով որ Պրուսա - Մուտանիայի երկաթուղիի կառախումբերը յաճախ գծէն դուրս կ'ելլեն , Հանրօգուտ գործերու նախարարութիւնը խնդիրն ուսումնասիրելու համար երկու անձ անուանած է եւ երկաթուղիի ընկերութեան ալ զեկուցած է որ իր կողմէ երկու ճարտարագէտ անուանէ միւսներուն ընկերանալու համար : — Սըվաղի կուսակալութեան կեդրոնին մէջ պանդուխտներու յատուկ հիւանդանոցի մը հիմնարկութեան համար հարկ եղած գործողութիւններուն ձեռնարկուած է : — Ինչ ինչ տեղեր կեղծ ոսկի եւ մէճիտի կեղծ քառորդ երեւցած է , ուստի կը ծանուցուի ուշադրութիւն ընել այդ մասին : — Դամասկոս - Հայֆայի երկաթուղին Պէյրութի քարափին կցող գծին շինութիւնն աւարտեցաւ : — Պէյրութի Ֆրանսական Բժշկական Վարժարանէն անցեալները 22 ուսանող իրենց քննութիւնը տալով Բժշկական վկայական առին : — Պաղատաթի երկաթուղիին առաջին հատուածին շինութիւնը , Դոնեայէ մինչեւ Էրէյի 200 հազար ամթր , արտօնուեցաւ Կայս . հրամանագրով : Կը յիշուի թէ այս մեծ գծին շինութեան մենաշնորհը Անատոլիոյ երկաթուղիի ընկերութեան արուած է :

Այլապէ . Թղթատարական վարչութիւնը ծանոյց թէ յառաջիկայ Ապրիլի սկիզբէն թղթատարական փոխանակագրի փոխանակութեան դրութիւնն ի գործ պիտի դնէ Ծուէտի եւ քիչ յետոյ Պրազիլիոյ ալ համար : — Ռուսիոյ Ներքին գործերու նախարարութեան կողմէ մամլոյ հաղորդուած չըջարեւական մը կ'ըսէ թէ Ռուսիոյ քաղաքականութեան հիմն է խաղաղութեան պահպանում , իսկ փափաքն է իր բարեկամական յարաբերութիւնները ամրապնդել Օսմ . պետութեան հետ , եւ կը յանձնարարէ զգուշանալ սոյն բարեկամութեան

անհամաձայն եղող ամէն հրատարակութիւններէ : — Գերմանիոյ Րոսթոք քաղաքի համալսարանին աշխարհագրութեան ուսուցիչ Տր. Ֆիճզի երրորդ կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան շնորհուեցաւ : — Անգղիական նաւագործարանի մը մէջ առաջին կարգի զրահաւորի մը շինութեան վերաբերեալ կայս. հրամանագիրն ելաւ, եւ զրահաւորին յատակածեւր պատրաստուելով Ն. Կ. Վեհափառութեան մատուցուեցաւ :

Պոլսէն : Ֆերտինանտ իշխան Եւրոպա ուղեւորեցաւ : — Աւագակները հալածելու եւ նուաճելու գործը կը շարունակէ : Այդ առիթով իշխանապետութեան նախարարութեան աշխարհավարութիւնը կը զովուի Եւրոպական մամուլէն : — Պապը Պուլկարիոյ Կաթոլիկներուն հոգեւոր պետին զրելով պատուիրած է որ Կաթոլիկ ժողովուրդը քաջակերական դիրք մը չընէ աւագակներուն հանդէպ : — Կառավարութիւնը որոշեց զրաւել Պուլկար աւագակներու այն զրամները, որոնք զրամատուներու մէջ կը գտնուին :

Բողոք. Ժողովուրդ. Աֆրոն Գարահիսարի համար հետեւեալ նպատակները զրկուեցան Ազգապետարան. ոսկեդրամ 113 դահ. (հինգ տուար) Ս. Պ. Իսկիեան (Նիւ Ճըրզի), 110 դահ. Էվէրէկի Աւետ. եկեղեցի, 120 դահ. Ինճիրիի Աւետ. եկեղեցի, 200 դահ. Էնկիւրիի Աւետ. եկեղեցի : — Իզմիրի հովիւ Վեր. Յակոբ Թաշճեանի դուստրը, Օր. Արմենուհի, որ չորսուկէս տարիէ հետէ կ'ուսանէր Գերմանիոյ մէջ, Բայըրվըրթի մէջ ուսուցչական մարմին եւ կայս. պաշտօնեաներու առջեւ ամենայն յաջողութեամբ քննութիւն տալով՝ վկայական առաւ : Իզմիր վերադառնալուն ուսուցչութեամբ պիտի զբաղի : Օրիորդին սոյն յաջողութեան համար կը խնդակցինք անոր Վեր. հօրը, Իզմիրի ժողովուրդն ալ կը շնորհաւորենք որ այսպիսի վարժուհի մը պիտի ունենան : — Տիար Միքայէլ Փամպուկճեան կը ծանուցանէ թէ թերթիս 8 թուով ծանուցուած նուիրատուութիւններուն մէջ իր անուան դէմ նշանակուած 324 դահ. դուստրը Պայպըլ Հաուսի ժողովրդին կողմէ զրկուած է եւ ոչ իր : — Մանչեսթըրէ Էֆէնթը իր 553 թիւին մէջ Իսկիւտարցի Բողոք. ընտանիքի մը պատուին դպչող նամակ մը հրատարակեց, երկու օր ետեւ ալ զայն ամբողջովին հերքող պատասխան մը : Մեր պաշտօնակիցը այս օրերս կեղծ ստորագրութիւններու տակ Բողոքականներու դէմ անհիմն ամբաստանութիւններ հրատարակելու հակում կը ցուցնէ : Այդ պատճառով կը վախճանք որ Բողոք. ժողովրդին քով կը կորսնցնէ համարումը զոր օւնի իբրեւ ճշմարտասէր լրագիր :

Հայ Ժողովուրդ. Քաղաքապետ Ռոտուան փաշայի նախագահութեամբ ի նպատակ Սր. Փրկչի Հիւանդանոցին նուագահանդէս մը տալու համար հարկ եղած պաշտօնական ձեւակերպութիւնները կատարուեցան եւ փափաքեալ կայս. հրամանագիրը արուեցաւ : — Կ'ըսուի թէ Չաքար էֆ. Գրիգորեան տարիներու աշխատութեամբ եւ խնայութեամբ իր աւելցուցած զրամէն 3,000 ոսկի կտակելու համար օրինական ձեւակերպութիւններու գործադրութեան ձեռնարկած է : Կ'ըսուի թէ այդ գումարը կարգ մը կալուածներու վերածելով հասոյթը պիտի յատկացնէ Հայ բարեսիրական հաստատութիւններու : — Հայոց Հայրապետը երեք չորս անձի արտօնութիւն տուաւ իրենց կիսն արձակելու եւ ուրիշ կնոջ հետ ամուսնանալու : — Կ'իմանանք թէ Իզմիրի Ե. Ք. Ընկերակցութիւնը կանոնաւորապէս կը շարունակէ իր բարեսիրական գործը, այն է՝ զիշերային դպրոցը եւ աղքատներու հոգածութիւնը : — Ուրախութեամբ կ'իմանանք թէ Մանչեսթր տրտնատէր Կարապետ էֆ. Իւթիւճեան ապաքինեցաւ իր հիւանդութենէն :

Յոյն Ժողովուրդ. Պատրիարքարանի իման ժողովը Պատրիարքարանի 1903 տարւոյ երեւմտացոյցը վաւերացուց : — Անկիլիքան եկեղեցւոյ Բէնթըրպըրիի նորընտիր արքեպիսկոպոս Լորտ Տէյվիտսըն իրեն զրկուած շնորհաւորական նամակին համար զրաւորապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Յունաց Պատրիարքին : Արքեպիսկոպոսին այն նամակը Յունարէնի թարգմանուելով Միհողին պիտի ներկայացուի : — Կ'ըսուի թէ Պապը Յունաստանի Կաթոլիկներուն արտօնած է իրենց ժամերգութիւններուն մէջ Լատիններէն լեզուի տեղ Յունարէն գործածել : — Կը հաշուուի թէ Միացեալ Նահանգներուն մէջ 46,000 Յոյն կայ, Բանատայի մէջ 900 եւ Մեքսիքոյ մէջ 250 : Ասոնց մեծ մասին զապուումն է շաքարագործութիւն, ծաղկեւաճառութիւն եւ մրգավաճառութիւն : Յունազաւան վեց եկեղեցի կայ Ամերիկայի մէջ : — Յունաստանէ Երուսաղէմ երթալիք դաղթականները յատուկ շոգենաւով եւ շատ աժան նաւորէքով պիտի փոխադրուին :

Հայ Բեւեռ. Այս մասին լուրերու բաժնին մէջ տրուած ծանօթութիւնները այսուհետեւ թերթիս մէկ ուրիշ կողմը պիտի երեւին :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

(Փետր. 20/5 Մարտ)

Գոնարիտէ	32	22
Բուճէրի Երկաթուղի	123	25

ԴՐԱՄԳ, Օսմ. ոսկին 100ֆ

Մէճիտիյէ	408	Նարոյէն	87	21
Նոր մէթալիք	407	Գրիմից	54	03
Մանր արծաթ	404	Անգլ. ոսկի	410	01
Ռուսիոյ բոլ	90	Մանէթ թղթ	8	62

ԱՐՏԱՔԻՆ

Ֆրանսա . Թերթերէն կ'իմանանք թէ անցեալ չաթնու Փարիզի մէջ շատ խայտառակութիւն տեղի ունեցած է Բարեկենդանի առիթով : Վերջին երեկոյին աստահալներու խուճեր խռնուեցան մեծ փողոցները եւ ամէնէն յոռի տեսակ այլանդակութիւններ գործուեցան , մինչ գողեր գրպանախուզութեան եւ ժամացոյցի չղթայի ճոխ հունձք մը կը քաղէին : Կիներու եւ տղայոց նեղութիւն կը տրուէր շատ ամօթալի կերպով : Բարձր գլխարկներ կը ճմուռէին անպատիւ եւ , եթէ զոները բողոքէին , սրիկաներու խուճ մը կը շրջապատէր զանոնք , կը հրէր , եւ երբեմն կը ձգէր գետին եւ կ'աքացէր ալ : Վերջապէս ոստիկանութեան հրամայուեցաւ ամուր բազկով վերջ տալ այս խայտառակութեան , եւ շատ կարճ միջոցի մէջ կեդրոնական Փարիզի ոստիկանական բոլոր կայանները լեցուեցան ձերբակալուածներով : — Խորհրդարանական յանձնախումբը արտօնագիր խնդրող կրօնաւորական 54 միաբանութիւններու խնդրին նկատմամբ իր տեղեկագիրը մատուց եւ կը յանձնարարէ մերժել անոնց ամէնուն ալ աղերսը : Կ'ըսէ թէ կրօնական միաբանութիւնները երբեք այժմեանէն աւելի ծաղկած չեն Ֆրանսայի մէջ : 1789ին այդ միաբանութիւնները չունէին աւելի քան 60,000 անդամ : Այժմ ունին դրեթէ 200,000 եւ իրենց հարստութիւնը աւելի արագ աւելցաւ քան իրենց անդամներուն թիւը : — Ֆրանսական կառավարութեան եւ Վատիկանի միջեւ վեճ մը ծագած է եպիսկոպոսներու անուանման առիթով տրուող Պապական կոնդակներու բանաձեւին համար : Այս պատճառով Ֆրանսայի մէջ եպիսկոպոսական հինգ աթոռներ թափուր կը մնան : Վարչապետ Մ. Բոնպառաշին պատենութեամբ պիտի բացատրէ հրապարակաւ այս վեճին պատճառը : — Ֆրանսացի կարգ մը նաւատէրեր որոշեցին իրենց նաւերը Իտալական կամ ուրիշ օտար դրօշներու տակ դնել : Պատճառը սա է որ Խորհրդարանը չօգնեաւ ային ընկերութիւններու տրուած պետական նպաստին մէկ մասը կտրեց : Եւ որովհետեւ Ֆրանսական դրօշով նաւեր բանեցնելու ծախքը շատ աւելի է քան ուրիշ երկիրներու դրօշ կրողներունը (կ'ըսուի թէ այս այսպէս է , թէպէտ պատճառը մեզի չէ ծանօթ) , նաւատէրերն ստիպուած են փոխել իրենց դրօշը , ապա թէ ոչ՝ անկարող կ'ըլլան մրցել իրենց օտարազգի մրցակիցներուն հետ : — Ելեւմտական նախարար Մ. Բուլիէ կ'առաջարկէ 1901ի եւ 1902ի ելեւմտացոյցներուն բացը դոցելու համար պետա-

կան պարտաթուղթ հրապարակ հանել : Առաջին տարւոյն բացն է 125,000,000 ֆրանք , երկրորդինը 129,700,000 : 1903ի ելեւմտացոյցն ալ 29,000,000ի բաց մը ունի Երեսփ. Ժողովի կողմէ քուէարկուած փոփոխութիւններու պատճառով : Երբ Մ. Բուլիէի հարցուեցաւ թէ կը հաւանի ներկայ ելեւմտացոյցին մէջ ներմուծել ալքոլի պետական մենաշնորհի հաստատման վերաբերեալ յօդուած մը որ 1905ին գործադրուի , պատասխանեց թէ ինք սկզբամբ հակառակ չէ այդպիսի մենաշնորհի , սակայն պիտի ուզէր ներկայել զայն իբրեւ զատ խնդիր եւ ոչ թէ այս ելեւմտացոյցին հետ : Ըսաւ նաեւ թէ այժմէն մինչեւ 1905 եղած միջոցը շատ կարճ է այդպիսի մենաշնորհի մը հաստատման համար : Սակայն ընդունեցաւ սա մտօք՝ առաջարկ մը թէ Կառավարութիւնն ստանձնէ քարիւղի զբոսման եւ վաճառման մենաշնորհ մը , եւ Ժողովը 1888ի դէմ 348 քուէով ընդունեցաւ այս առաջարկը : — Մ. Տէլքասէ որոշում տուած է թէ այժմ ամէնէն աղէկ բանն է Սիամի հետ կնքուած պայմանագրին վաւերացման գործն յետաձգել մինչեւ որ կնքուի Սիամի եւ Ֆրանսական Հնդկաչինոս միջեւ շինելի ներկաթուղիին յատուկ պայմանագրութիւնը : Կ'ըսուի թէ այս որոշումը տուած է՝ նկատելով այն ընթացքը , զոր Սիամցիներ բռնեցին Հոկի մէջ պայմանագրին ստորագրուելէն ի վեր : Այն տեղին մօտերը , ուրկէ պիտի քաշուէին Ֆրանսացիք , անոնք բաւական թուով զօրք հաւաքած էին որպէս զի տեղացիներուն սա տպաւորութիւնը տան թէ Ֆրանսա տկար է եւ Սիամ հզօր : — Նախապատրաստութիւններ կ'ըլլան ուղեւորութեան մը համար , զոր Նախագահ Լուպէ պիտի կատարէ դէպի Թունուզ Զատկի շաբթուան մէջ : — Սեղանաւոր Մ. Բաթօի Իւմպէններու անպարտ արձակման վճոխն դէմ վերաքննութիւն պահանջեց : — Թունուզի մէջ 107 տարեկան պառաւ մը մեռաւ : Կը թողու 90 տարեկան դուստր մը , որ ունի հինգ աղջիկ , երեքը մեծմայր : Պառաւ Անտէլ իր կեանքին մեծ մասը Մալթայի մէջ անցուց եւ կը յիշէր այն ժանտախտը , որ 1805ին աւերեց այդ կղզին :

Մեծ Բրիտանիա . Մր. Չէյմպլըրէն եւ իր Ամերիկացի կինը անցեալ չորեքշաբթի Քէյփթաունէ նաւ մտնելով ուղեւորեցան դէպ Անգլիա : Ահագին բազմութիւն հաւաքուեցաւ անոնց մեկնումը դիտելու համար , եւ խանդավառ ցոյցեր ըրաւ մինչեւ որ նաւը ճամբայ ելաւ : Նախորդ երեկոյին հրամեշտի հացկերոյթ մը տրուեցաւ եւ այն առիթով Մր. Չէյմպլըրէն ատենախօսելով յոյս յայտ-

նեց թէ քիչ ատենէն ընդհանուր ներում կը շնորհուի ապստամբներուն, թէպէտ խնդիրը գաղթաշին կառավարութեան ձեռքն է, ըսաւ : Սխալման Բէյի թղթակիցը սոյն այցելութեան վրայ խօսելով կ'ըսէ, «Մր. Չէյմպլըյէն իր երկիրը կը վերադառնայ այնպիսի յաջողութեամբ մը, զոր իր վրայ սքանչացողներուն ամէնէն նախանձաւորն իսկ հազիւ կրնար գուշակել երկու ամիս առաջ : Կառքով եւ շոգեկառքով գրեթէ 3,000 մզոն ճամբորդութիւն ըրաւ, բազմամարդութեան զխաւոր կեդրոններն այցելեց, Պոէրներն իրենց առանձնոցներուն մէջ տեսաւ, անոնց պետերուն հետ խորհրդակցեցաւ առանց ցեղի եւ քաղաքական կուսակցութեան խտիր դնելու եւ այս փափուկ գործին մէջ անկողմնակալութեան, արդարասիրութեան եւ հաստատամտութեան այնպիսի ոգի մը ցոյց տուաւ, որ յաջողեցաւ խորտակել նախապաշարման եւ կասկածի թուրբերը, որոնք ի սկզբան կը թուէին անոր ու իր պաշտօնին միջեւ կանգնիլ» : Գերմանական եւ Ֆրանսական թերթեր գրեթէ նոյնքան մեծարանքով կը խօսին անոր վրայ : Թաւ կ'ըսէ թէ ինչ որ Մր. Չէյմպլըյէն ըրաւ իր 68 տարեկան հասակին մէջ՝ «Հերակլէսի մը ոյժ պիտի չբաւէր ընել» : Դարձեալ, «Ահա անոր կեանքի պատմութիւնն էջ մը, որու համար պիտի չլինի երբեք» : — Անցեալ հինգշաբթի եւ ուրբաթ Անգղիոյ մէջ յանկարծական սաստիկ փոթորիկ մը կեանքի բաւական կորուստ պատճառեց ծովու եւ ցամաքի վրայ : Կառախմբի մը ուղեւորի յատուկ ութ կառքեր մէկ քովի վրայ ինկան հովէն, եւ ուղեւորներէն 32 հոգի վնասուեցան, չորս ալ անյայտ եղան : Կը կարծուի թէ անոնք ջուրն ինկած են, վասն զի կառախմբը արկածի պահուն կամուրջէ մը կ'անցնէր : — Խորհրդադարանի Ընդդիմադիր կուսակցութիւնը անցեալ շաբթու բանակի նոր ծրագրին հակառակելու առիթով իր ամէնէն բուռն յարձակումն ըրաւ նախարարութեան վրայ, բայց 145ի դէմ 261 քուէով պարտութեան մատնուեցաւ :

Այլապէս Ամերիկեան Բոնկրէսի պաշտօնավարութեան պայմանաժամը լրացաւ չորեքշաբթի կէսօր : Նորակազմ Բոնկրէսը մինչեւ Դեկտեմբեր պիտի չունենայ կանոնաւոր նիստ : Բայց Նախագահը Մերկոյտին հրաւէր ուղղած է մասնաւոր նիստ մը ընել՝ զալ հինգշաբթիէն սկսելով, որպէս զի վաւերացուն ֆանամայի ջրանցին եւ Բուպայի հետ առեւտրական փոխադարձութեան պայմանագիրները : Երկու շաբաթ ետքը Նախագահ Բոգէվէլթ որսի պիտի երթայ դահլճի անդամներէն երկուքին

ընկերակցութեամբ : — Մեքսիքո քաղաքէն կը հեռագրուի թէ Ամերիկացի դրամատէրներու խմբակ մը գնած է Մեքսիկեան Փոփոքաթէփէլ հրաբուխը : Իրենց նպատակն է լեռն ի վեր առամնաւոր երկաթուղի մը շինել եւ հրաբուխէն ծծումբ հանել : — Ամերիկեան Գերագոյն Ասեանը որոշեց թէ բարձր շէնքերու շինութիւնը կարելի է օրինապէս սեղմուսի ենթարկել : Պոսթընի մէջ բարձր շէնքի մը տէրերը այսինչ բարձրութենէ վեր շինուած բոլոր յարկերը քակելու դատաւարտուեցան : Սոյն որոշման հիմն է հանրութեան լոյս եւ օգտուն լուր արաւունքը, որ կը բռնաբարուի 20-25 յարկանի շէնքերու կառուցմամբ : — Սխալման Օտեսայի թղթակիցը կ'ըսէ թէ Պալմիկ եւ Սեւ ծովերը ջրանցով մը իրարու միացնելու խնդիրը ի մօտոյ դարձեալ պիտի քրքրուի : Պալմիկի փախնց վրայ Րիկայէ մինչեւ Քիբսոն (Տնեբերի գետաբերանին մօտերը) հեռաւորութիւնն է իբր 1,800 վերսթ, կամ 1,200 մզոն : Սակայն ճարտարագիտական դժուարութիւններ պիտի չունենայ ձեռնարկը : Միայն 50 վերսթ տեղ կայ ջրանցին համար իրապէս պեղելի : Բոլոր մնացեալ դործը պիտի ըլլայ ջրուղին խորցնել՝ մաքրելով այն գետերը եւ լիճերը, որոնցմէ պիտի անցնի ջրանցը : Իբր 10 փակոց հարկ պիտի ըլլայ : Գործը պիտի կատարուի սեղանաւորական Անկլիւստուս խմբակի մը ձեռամբ, որ 24,000,000 Անգլ. օսկիի դրամագումբ մը ունի, թէպէտ շինութեան ծախքը խնամաւ զննութիւններէ ետեւ հաշուուած է 18,000,000 օսկի միայն : — Կ'ըսուի թէ Չինական Բուանկսի նահանգին ապստամբութիւնը կը տարածուի : Կայս. 500 զինուորներու խումբ մը դարանակալներէ յարձակում կրելով յօշոտուեցաւ : — Փորթուկալի մէջ նախարարական տագնապի մը բերմամբ դահլճի վերակազմութիւն մը եղաւ Սինեոր Րիպիբօի վարչապետութեամբ : — Անցեալ շաբթու մեծ հանդէսով տօնուեցաւ Գերմանիոյ գահաժառանգ իշխանին ընթացաւարտութիւնը Պոնի համալսարանին մէջ : Կիրակի իրիկուն իշխանը իր Այթըլ Ֆրիտրիխ եղբոր ընկերակցութեամբ դէպ Արեւելք ուղեւորեցաւ : — Ամերիկեան Բոնկրէսը իր նիստերը չդադրեցուցած՝ օրինագիծ մը քուէարկեց, որով Ամերիկա դաղթողներու քննիչները կ'արտօնուին չընդունիլ Անիշխանականները, եւ որով ամէն գաղթական երկու տուարը (50 դահ.) չանցնող տուրքի մը կ'ենթարկուի :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՊՈՐ ՊՅՈՒՅԵԱՆ

Ֆինանսներու Խոգուշու Ամերիկացի խան